UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyanthea, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Auaritia

urn:nbn:de:hbz:466:1-97211

Visual Library

¶ Apophthegmata.

Cleanthes diſſerens, adoleſcenti cuidam, quem videbat parum attentum, rogauit, Sentiretne? Illo affirmante, ſe ſentire. Cur igitur ego, inquit, non ſentio te ſentire: Solent enim qui intelligunt, oculis ac geſtu, interdum & verbis ſignificare, ſe quæ dicuntur intelligere. *Laert.l.7.c.2.*

Zeno Citticus, iis quæ recte dicerentur, negabat eſſe relinquendum locum, velut præclaris artificibus, ad ſpectandum. Contra auditores dicebat adeo debere eſſe attentos ad ea, quæ diſſeruntur, vt non vacet dare ſignum approbationis. Dum enim applauditur & acclamatur, perit aliquis audiendi fructus. *Laert.lib.7.cap.1.*

Ariſtoteles, quendam vana loquacitate præter modum garrientem quum aliquandiu audiuiſſet, demum aliud cogitans, eodem manſit loco. Verum finita oratione, cum is qui perorarat, eum interrogaſſet, num hæc placuiſſent quæ dixiſſet? Hercule, inquit, tibi animum non intendi. *Bruſ.lib.3.cap.25.*

M. Antonij. Alexander ſophiſta legatione fungens pro Seleucia apud M. Antonium, videnſque illum minus attentum, clariore voce dixit: Auſculta me Cæſar, Antonius autem acerbitate confidentiaque vocis exaſperatus: Auſculto, inquit, intelligoque te. Tu enim es ille qui colis comam, qui dentes candidas, qui polis vngues, qui ſemper oles vnguentum. *Philoſt.*

Cicero: quum orante Marco Tullio, quidam creditus Afer genere, diceret, Non audio: hoc ſermone negans ſe probare quod dicebatur: Atqui, inquit Cicero, autem habes perforatam. Solebat enim ea gens habere perforatas aures, vt inde ſuſpenderet annulos ac gemmas, quæ nunc collo digitiſque geſtamus. *Plut. in Rom. apoph.*

¶ Adagia.

A purgatis auribus.

Pro attentis & vacuis auribus. Sordes enim in auribus collectæ, auditum hebetant: exemptæ autem, ſenſum eum reddunt acriorem. Er hat dünne Ohren.

Mens peregrina. Νοῦν τὸν ξένον.

Dicitur de iis, qui cogitabundi aſſident, nec ſatis ob id attenti ad ea, quæ coram agantur. In hos eoſdem & illud quadrat:

Præſens abſens. παρὼν ἀποδημεῖ. *Ariſtoph.* Er iſt mit ſeinen gedancken in dem Gerſtenfeldt.

Auribus arrectis. ὠσὶν ὀρθοῖς.

In eos, qui ſitienter & auidè auſcultant ea quæ dicuntur: aut expectant, quid dicendum ſit.

Erecti. ὀρθοὶ ἀνιστάμενοι. *Athenæus.*

Vſus, vbi ſignificabimus aliquem toto pectore atten[...] quampiam.

Auſculta & perpende. ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ [...]

Imo aliud quoddam (tu mente recondito) dicam.

Vtemur, ſignificaturi nos aliud quiddam dicturos, [...] pertineat, quodque ratum certumque futurum ſit. Homer[...]

Conſulendum & Conſiliis parendum.

Accommodum erit vbi ſignificabimus, viciſſim rect[...] & dandum & accipiendum: aut rem diligenter conſ[...] alienamue ſententiam attentis auribus audiendam eſſe [...] β. inquit.

Ἀλλὰ ἄναξ αὐτός τ' εὖ μήδεο, πείθεό τ' ἄλλῳ.

Ceram auribus obdis. κηρὸν τοῖς ὠσὶν ἐπαλείφεις.

Vſurpabitur in eos, qui recuſant audire vel æqua[...]

Hoc age.

Iubentes aliquem eſſe attentum, dicimus: Hoc age, H[...]

Auaritia.

¶ Definitiones et Etymo[...]

Avaritia φιλαργυρία, ας, ἡ, & φιλάργυρος, ου, auar[...] eſt quarumlibet rerum inſatiabilis & inhoneſta cu[...] *dum Auguſtinum lib.3. de Lib. arbit. & Theol. in[...] 22. præſertim B. Thom. ſecunda Secundæ quæſt.118. art[...] tum Magnum in Compendio Theologiæ l.3.c.19.*

Auaritia generaliter eſt inordinatus amor habendi [...] *Thom. prima parte, quæſt.63. art.2.*

Auaritia eſt opinio vehemens de re non expetenda, [...] valde expetenda ſit, inhærens, & penitus inſita. *ſecundum [...] Tuſc.q.4.*

Auaritia ſuperabundat in amando, acquirendo, & re[...] deficit in dando.

Auaritia, inquit, eſt animæ auiditas, ob quam omn[...] gerendarum opum creſcit appetitus. *Ariſt.*

Auaritia Græcis φιλαργυρία, eſt opinio vehemens [...] inhærens, & penitus inſita. Ab ære nomen ſortita eſt. *L[...] nes lib.3. de Anima.*

¶ Divisio.

- Avaritia *dupliciter dicitur, ſecundum B. Thom. ſecunda Secundæ, q.118.*
  - *Inordinatus amor habendi diuitias, & ſic definitum eſt vnum de ſeptem, & opponitur liberalitati, quæ redditur moderatus appetitus habendi diuitias: & opponitur iuſtitiæ quæ redditur vnicuique quod ſuum eſt, & eſt peccatum.*
    - *Mortale, artic. 4.*
      - *Cum quis accipit & retinet iniuſte res alienas, & ſic opponitur iuſtitiæ, & pertinet ad*
        - *Furtum,*
        - *Rapinam,*
        - *Vſuram,*
        - *Fraudem in em[...]*
      - *Cum eſt adeo inordinatus amor diuitiarum, vt præferatur amori & dilectioni Dei & proximi.*
    - *Veniale, Artic. 4.* — *Quando licet ſit ſuperfluus & inordinatus amor diuitiarum, non tamen [...] quidquam ageret contra charitatem Dei & proximi.*
    - *Capitale, quia eſt caput aliorum multorum peccatorum. Etenim omnis ſuperfluus amor habendi diuitias aut excedit: art. 7. in*
      - *Retinendo, vnde oritur:*
        - *Obduratio contra miſericordiam, quæ [...] inhumanitas, ab Auguſtino & Iſidor[...] hominis non emollitur, vt ſuis diuitiis [...] pauperi.*
      - *Accipiendo, & ſic ex ea oriuntur ſex, ſcil.*
        - *Inquietudo mentis, quæ ingeritur homini [...] uitiarum, & cura ſuperflua.*
        - *Violentia, qua quis in acquirendis alien[...] tur vi.*
        - *Fallacia, qua quis vtitur dolo ſimplici verb[...]*
        - *Periurium, quo quis vtitur dolo, iuramen[...] tione.*
        - *Fraus, qua quis in rebus opere fraudem [...]*
        - *Proditio, qua quis in perſonis opere fraude[...] tit, vt patet de Iuda.*
    - *Generale quia multæ ſunt ſpecies auarorum ſecundum Philoſophum 4. Eth. Quia omnis auarus art. 4. aut*
      - *Deficit in dando: & ſunt ſpecies tres, ſcil.*
        - *Parcus, qui parum dat.*
        - *Tenax qui nihil dat.*
        - *κυμινοπρίστης, qui dat cum difficultate & [...] gnam vim facit, quaſi cymini venditor.*
      - *Excedit in acquirendo dupliciter ſcil.*
        - *Turpiter lucrando.*
          - *Illiberalium operationum opera[...] eſt qui propter lucrum vil[...] opera exercet.*
          - *De meretricio paſtus, qui lucratur [...] ſis actibus, ſicut de meretrum [...] Quid leno dolis confingat [...] quæ huiuſmodi.*
        - *Iniuſte lucrando, quod faciunt quatuor genera illiberalium, ſcil.*
          - *Vſurarij, qui lucrantur de [...] cedendis.*
          - *Latrones, qui aliena lucra[...] vim inferendo.*
          - *Spoliatores mortuorum, qui [...] mortuis vim inferendo.*
          - *Aleatores, qui lucrantur a[...] ferendo.*

Inordinatus amor habendi, de quo dicit B. Gregor. in hom. Auaritia eſt non ſolum pecuniæ, ſed etiam ſcientiæ & altitudinis, cum ſupra modum ambitur ſublimitas. Et B. Auguſt. lib. 3. de Libero arbitrio ſic dicit: Auaritia, quæ Græce philargyria dicitur, non in ſolo argento & nummis, ſed in omnibus rebus, quæ immoderate appetuntur. Et ſic eſt generale peccatum, & non vnum de ſeptem.

Tres ſpecies auaritiæ,

Loci turpitudo eſt, qua ad omne lucellum aucupandum addicti animi, lucrum cuique pudori præponentes.

Parcitas eſt, qua retinentur animi pecuniarum auiditate, vt qui parciſſimos, etiam vbi decor ſecus poſtulet, ſumptus faciant.

Animi anguſtia eſt, qua impendunt quidem animi, ſed pauxillatim ac frigide & male adminiſtrantes, atque adeo plus abſumentes, quam non vbi occaſio tulerat, adhibitæ ſunt: & nullum putare opprobrium vtcumque facientibus lucrum. Comitatur auaritiam, ſordes, non habere de rebus exiguis, anxietas, puſillanimitas, abiectio, immodeſtia, vtilitas, humanum odium.

Inimicitia eſt ira vlciſcendi tempus obſeruans. Ita enim Cicero: Odium eſt ira acerbior, intimo odio & corde concepta.

Indigentia, inquit Cicero, eſt libido inexplebilis, eſtque rerum ... vt bonorum & pecuniæ.

Deſiderium eſt libido eius, qui nec dum adſit videndi.

Feritas eſt atrociſſimæ cupiditatis rabies: vis in animo adeo actum animo quam corpori imperitans, vt omnem prorſus ... motum extinguat, feris & beſtiis ſimilima.

Seueritas eſt ſeueritatem excedens, & feritate minor cupiditas, id eſt ... crudeliter, quod iure fieri poſſe videatur: vel eſt cupiditas ad immanitatem prorumpens.

¶ Loci Biblici.

Auaritia damnatur, *Exod.* 18.21. & 20.17. & 22.25. & 23.8. *Leu.* 19.13. ... *Deut.* 16.19. & 17.17. & 23.20. & 27.25. *Ioſ.* 7.20.1. *Sam.* 8.3. & ... 1. *Reg.* 21.2.2. *Reg.* 5. V. 20.22 *Nehem.* 5.7. *Iob.* 20.15. & 27.8. *Pſ.* ... 4. & 62.10. & 119.36. *Prou.* 1. 19. & 8.10. & 11.28. & 12. 27. ... & 15. *Verſ.* 6.16.27. & 17.5. & 22.16. & 23. 4. & 28.16. & 29.4. ... *Eccl.* 2.26. & 4.8. & 5. 9. & 6.12. *Eſaiæ* 1.23. & 3. v. 13.14. ... & 30.12. & 32.5. & 33. v. 15.16. & 56 11. & 57.17. & 61. 8. *Ier.* ... & 22.17. & 48.7. *Ezech.* 16.49. & 18. V. 7.8.9. & 22. V. 12.13. ... & 46.8. *Amos* 2.7. & 4. 1. & 5. V. 11.12. & 8.4. & c. *Mich.* 2. ... 11.12. *Nahum.* 3. 1. *Abac.* 2. V. 9.12. *Eccl.* 14 3. & 31. 5. & 41. ... 10. *Malach.* 1. V. 13.14.2. *Mach.* 4.5. & 10. 20. *Matth.* 6. V. 19. ... V. 14. & 27.3. *Mar.* 7. V. 22.23. & 8.36. *Luc.* 9 3. & 11.42. & 12. ... *Ioan.* 12.4. *Act.* 5.1. & 8.10. & 20.33. & 24.26. *Rom.* 1.2.9.1. ... 2. *Cor.* 9.5. *Eph.* 5. V. 3.5. *Philip.* 4.11. *Coloſſ.* 3.5.1. *Theſſ.* 2.5. & 4. ... & 6. v. 5.9.10.2. *Tim.* 3.2. *Tit.* 1. V. 7.10. *Hebr.* 13.5. *Iac.* 2.16.1. ... *Pet.* 2.3. *Apoc.* 2.4. Auaritia idolorum ſeruitus, *Epheſ.* 5.5. Co... malorum omnium radix, 1. *Tim.* 6.10. Auaritia mala, *Prou.* 15. ... *Ezech.* 22. v. 12.13.15. *Micheæ* 2. v. 2.3. *Matth.* 28. *Verſ.* 12.15. ... Dei contemptores, *Matth.* 6.24. & 13.22. *Marc.* 4. V. ... *Luc.* 8.14. & 16.14. crudeles. *Prou* 12.10. *Eſa.* 1.23. & 10 *Verſ.* 1.2. *Ie*... *Ezech.* 22. V. 12.27.29. *Mich.* 2.2. & 3. *verſ.* 2.3.9.10. *Soph.* 3.3. ... idololatræ ſunt, *Eph.* 5.5. & auaritia Idololatria dicitur ... non tam affectus auarorum reſpectu, qui Deum præ the... gigant, & à ſuis opibus, quaſi à ſolo numine toti pendent, ... etiam de ſcortatoribus, & iis fere omnibus, qui certæ ... ſunt prorſus addicti, affirmari poſſet, vt ij quorum Deus ... (*Rom.* 16. 18. *Phil.* 3.19.) quam quod auari in ſuis opibus vi... politam eſſe putant, quod de ſcortatoribus & aliis affirmari ... licet. Ideoque auaritia aperte dicitur Idololatriæ ſpecies, ... 55. Miſeri ſunt, ac vani ſunt, *Iob.* 5.5. & 15.34. & 20. v. 19.20. & ... 26.27.18. *Pſ.* 49. V. 17.18. *Prou.* 1.19. & 10.2. & 11. V. 1.4.26.28. & ... & 15.27. & 20.21. & 21.6. & 22. 26. & 23.5. & 27.20. & 28. V. ... *Eccleſ.* 4.8. & 5. v. 9.10.12.13. *Eſa.* 10. V. 2.3. & 14.4. & 30.13. *Ier.* 5. v. ... & 8.10. & 48.7. *Ezech.* 7.19. & 27. v. 33.34. *Amos* 3. v. 10.11. *Abac.* ... *Soph.* 1.18. *Matth.* 6.19. & 13.22. *Marc.* 4. V. 18.19. *Luc.* 8.14. *Mat.* ... *Marc.* 10. v 22.23. *Luc.* 18. V. 23. 24.25.1. *Cor.* 6.10. *Eph.* 5.5.1. ... *Iac.* 4. V. 13.14. & 5. v. 1.2.3. *Iudæ.* V. 11. *Apoc.* 18.15. vitandi ſunt, ... regnum Dei non poſſidebunt, 6.10.

Sententiae Biblicae.

Non concupiſces domum proximi tui, *Exod.* 20.

Maledictus qui transfert terminos proximi ſui: & dicet omnis populus Amen. *Deut.* 27.

Semitæ omnis auari, animas poſſidentium rapiunt. *Prou.* 1.

... diuidunt propria, & ditiores fiunt: Alij rapiunt non ſua, & ... in egeſtate ſunt.

Qui confidit in diuitiis ſuis, corruet. *ibid.* 11.

Subſtantia feſtinata minuetur: quæ autem paulatim colligitur, multiplicabitur. *ibid.* 13.

Conturbat domum ſuam, qui ſectatur auaritiam: qui autem odit munera, viuet, *ibid.* 15.

Qui congregat theſauros lingua mendacij, vanus & excors eſt, & impingetur ad laqueos mortis. *ibid.* 21.

Qui calumniatur pauperem, vt augeat diuitias ſuas, dabit ipſe ditiori, & egebit. *ibid.* 22.

Ne erigas oculos tuos ad opes quas non potes habere: quia faciunt ſibi pennnas quaſi aquilæ, & volabunt in cœlum. *ibid.* 23.

Ne attingas paruulorum terminos, & agrum pupillorum ne introeas. Propinquus enim illorum fortis eſt, & ipſe iudicabit contra te cauſam illorum. *ibid.*

Infernus & perditio nunquam replentur: ſimiliter & oculi hominum inſatiabiles. *ibid.* 27.

Qui odit auaritiam, longi fient dies eius. *ibid.* 28.

Qui feſtinat ditari, non erit innocens. *ibid.*

Vir, qui feſtinat ditari, & aliis inuidet, ignorat quod egeſtas ſuperueniet ei. *ibid.*

Non ſit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta. *Eccleſ.* 4.

Auarus non implebitur pecunia, & qui amat diuitias, fructum non capiet ex eis. *ibid.* 5.

Auaro nihil eſt ſceleſtius. *ibid.* 10.

Nihil eſt iniquius, quam amare pecuniam. Hic enim & animam ſuam venalem habet, quoniam in vita ſua proiecit intima ſua. *ibid.*

Qui aceruat ex animo ſuo iniuſte, aliis congregat, & in bonis illius alius luxuriatur. Qui ſibi nequam eſt, cui alij bonus erit? Et non iucundabitur in bonis ſuis. *ibid.* 14.

Qui aurum diligit, non iuſtificabitur.

Beatus diues, qui inuentus eſt ſine macula: & qui poſt aurum non abiit, nec ſperauit in pecunia & theſauris: Quis eſt hic, & laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita ſua. *ibid.* 13.

Væ qui prædaris, nonne & ipſe prædaberis?

A minore vſque ad maiorem, omnes auaritiæ ſtudent, & à propheta vſque ad ſacerdotem cuncti faciunt dolum. *Hieremiæ.* 6.

Propterea dabo mulieres eorum exteris, agros eorum hæredibus. Quia à minimo vſque ad maximum omnes auaritiam ſequuntur, à propheta vſque ad ſacerdotem cuncti faciunt mendacium. *Idem.* 8.

Væ ei, qui multiplicat, non ſua. Vſquequo & aggrauat contra ſe denſum lutum?

Væ, qui congregat auaritiam malam domui ſuæ, vt ſit in excelſo nidus eius, & liberari ſe putat de manu mali. *Abacuc.* 2.

Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra, vbi ærugo & tinea demolitur: & vbi fures effodiunt, & furantur: theſaurizare autem vobis theſauros in cœlo, vbi nec ærugo, nec tinea demolitur: vbi nec fures effodiunt, nec furantur, *Matth.* 6.

Filioli, quam difficile eſt, confidentes in pecuniis in regnum Dei introire. Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quam diuitem intrare in regnum cœlorum. *Marc.* 10.

Videte & cauete ab omni auaritia, quia non in abundantia cuiuſquam vita eius eſt, ex iis quæ poſſidet. *Lucæ* 12.

Nec enim debent filij parentibus theſaurizare, ſed parentes filiis, 1. *ad Corinth.* 12.

Nihil enim intulimus in hunc mundum, haud dubium, quia nec auferre quid poſſumus. Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus. Nam qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum Diaboli, & Deſideria multa inutilia & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Radix enim omnium malorum eſt cupiditas, quam quidam appetentes, errauerunt à fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis. Tu autem, ô homo Dei, hæc fuge. 1. *ad Timoth.* 6.

Sint mores ſine auaritia, contenti præſentibus. Ipſe enim dixit: Non te deſeram, neque derelinquam. Ita vt confidenter dicamus: Dominus mihi adiutor, non timebo: quid faciat mihi homo? *Ad Hebr.* 13.

¶ Sententiae Patrum.

Non ſolum auarus eſt, qui rapit aliena, ſed ille auarus eſt, qui cupide ſeruat ſua. *Aug. in ſer.*

Auarus antequam lucretur, ſeipſum perdit, & antequam aliquid capiat, capitur. *ibid.*

Auarus vir inferno eſt ſimilis. Infernus enim quantoſcunque deuorauerit, nunquam dicit: Satis eſt. Sic & ſi omnes theſauri confluxerint in auarum. *In epiſt.*

Quæ eſt iſta auiditas concupiſcentiæ, cum ipſæ belluæ habeant modum? Tunc enim rapiunt, quando eſuriunt, parcunt vero prædę, quum ſenſerint ſatietatem. Inſatiabilis eſt ſola auaritia diuitum. Semper rapit, & nunquam ſatiatur, nec Deum timet, nec hominem reueretur, nec patri parcit, nec matrem cognoſcit, nec fratri obtemperat, nec amico fidem ſeruat. Viduam opprimit, pupillum inuadit, liberos in ſeruitium reuocat, teſtimonium falſum profert. Res mortui occupantur, quare & qui faciunt non moriuntur? Quæ eſt illa animarum inſania? amittere vitam, appetere mortem, acquirere aurum, & perdere cœlum. *De verbo Domini.*

Auarus eſt cæcus, credendo enim diues eſt, non videndo. Amas pecuniam, ô cæce? quam nunquam videbis, cæcus poſſides, cæcus moriturus es, quod poſſides, hic relicturus es. *Lib. de Doctrina Christiana.*

Auaritia quæ Græce φιλαργυρία dicitur, non in ſolo argento, vnde nomen duxiſſe reſonat, ſed in omnibus rebus quæ immoderate cupiuntur, intelligenda eſt. Vbicunque omnino plus vult quiſque quam ſatis: hæc autem auaritia cupiditas eſt, cupiditas vero improba voluntas eſt; ergo propterea voluntas omnium malorum cauſa eſt. *l.3. de libero arbitrio.*

Auarus veluti infernus omnia deuorans, vellet nullum hominem eſſe, vt omnia ſolus poſſideret. *In quodam ſerm.*

Quum auaritia alicui dominatur, ſubiectus malis omnibus demonſtratur, quia de auaritia omnia mala oriuntur, & peccatorum omnium ſpinæ producuntur. *de libero arbitrio.*

Auaritia non vitium auari, ſed animæ peruerſæ amantis aurum, derelicta iuſtitia, quæ debuit anteponi auro. *lib.12. de Ciuit. Dei.*

Minus voluptatibus ſtimulatur, qui non eſt vbi frequentia voluptatum: & minus auaritiæ moleſtias patitur, qui diuitias non videt. *de Sing. Cler.*

Cupiditas & auaritia tantum vnum malum ſunt, vt nec auaritia ſine cupiditate, nec cupiditas ſine auaritia poſſit inueniri. *Idem ad quendam.*

Non eſt in carendo difficultas, niſi cum fuerit in poſſidendo cupiditas. *Idem lib. Conſ.*

Non minoris eſt criminis habenti tollere, quam cum poſſis & habes, indigentibus denegare. Eſurientium panis eſt, quem tu detines: nudorum indumentum, quod tu includis: miſerorum redemptio & abſolutio pecunia, quam tu in terra fodis: tantorum ſcias te inuadere bona, quantis poſſis præſtare, & nolis. Non ſunt bona hominis, quæ ſecum ferre non poteſt. Sola miſericordia comes eſt defunctorum. *Ambr. in quodam ſerm.*

Modum non habet auaritia, nec capiendo expletur, ſed incitatur, hoc egentior, quo plura quæſiuit. *de interpellatione Iob.*

Venit auaritia, & dicit: Argentum & aurum quod habes, ſeruitutis tuæ pretium eſt. Poſſeſſio quam tenes, iuris tui emptio eſt, *ſup. Pſalm. 118.*

Inflammatur lucro auaritia, & non extinguitur. Quaſi gradus quoſdam cupiditatis habet, & quo plures aſcenderit, eo altiora feſtinat, vnde fit grauis ruina lapſuro. *de Naboth Iezraelita.*

Pauperiorem ſe iudicat omnis abundans: quia ſibi deeſſe arbitratur, quicquid ab aliis poſſidetur: toto mundo eget, cuius non capit mundus cupiditatem: ei autem qui fidelis eſt, totus mundus diuitiarum eſt, toto mundo fuit, qui conſiderans conſcientiam ſuam timet deprehendi. *ibid.*

Auaro tam deeſt quod habet, quam quod non habet. Credenti totus mundus diuitiarum eſt, infidelis autem obolo indiget. *Hieronym. ad Paulinum.*

Nos ardemus auaritia, & contra pecunias diſputantes, auro ſinum expandimus, & illud quod de Megarenſibus dicitur, nobis miſeris aptari poteſt. Ædificant quaſi ſemper victuri: Viuunt quaſi altera die morituri. *ad Ruſticum.*

Cum cætera vitia ſeneſcente homine ſeneſcant, ſola auaritia iuueneſcit: *In quodam ſerm.*

Auaro tam deeſt quod habet, quam quod non habet, quia aut non habita concupiſcit, vt habeat, aut habita metuit, ne amittat, & dum in aduerſis ſperat proſpera, in proſperis formidat aduerſa. *Ibidem.*

Nihil aliud eſt auarus, quam burſa principum, cellarium latronum, rixa parentum, ſibilus hominum. *Ibid.*

Multis nomen pauperum auaritiæ occaſio eſt. *Idem ibid.*

Auaritia latenter oritur in mente, ſed punctiones peccatorum omnium patenter producit in operatione. *Greg. 20. moral.*

Peccatum auaritiæ, mentem quam infecerit, ita grauem reddit, vt ad appetenda ſublimia attolli non poſſit. *lib.14.*

Auaritia deſideratis rebus non extinguitur, ſed augetur, nam more ignis cum ligna, quæ conſumit, acceperit, excreſcit: & vnde videtur ad momentum flamma comprimi, inde paulo poſt cernitur dilatari. *lib.15.*

Auarus prius anhelat concupita congregare, & quum quaſi in quodam ventre auaritiæ multa congeſſerit, ſatiatus arctatur, quia dum anxiatur, qualiter acquiſita cuſtodiat, ipſa eum ſua ſatietas anguſtat. Mens auari, quod prius ex abundantia requiem quæſierat, poſtea ad cuſtodiam grauius laborat. *Idem ibid.*

Omnis auarus ex potu ſitim multiplicat: quia quum ea, quæ appetit, adeptus fuerit, ad appetenda alia amplius anhelat. *in Hom.*

Dæmonum habitaculum fit quiſque in hoc ſeculo, qui propter diuitias & honores laborat: quas poſtquam ſecutus eſt, tradit ſe luxuriæ, vt quæ auaritia congregauit, luxuria conſumat. *Idem ibid.*

Auarus hic ardet æſtu concupiſcentiæ, ac multiplici cura cuſtodiæ, & poſtmodum ardebit igne gehennæ. Si potentiorem videt, timet raptorem; ſi inferiorem, ſuſpicatur furem. Infelix tanta patitur, quanta pati timet. *ibid.*

Magna eſt ſecuritas cordis, nil habere concupiſcentiæ ſæcularis. Nam ſi ad terrena adipiſcenda cor inhiat, ſecurum tranquillumque eſſe nullatenus poteſt, quia aut non habita concupiſcit, vt habeat, aut adepta metuit, ne amittat, & dum in aduerſis ſperat proſpera, in proſperis formidat aduerſa, huc illucque quaſi quibuſdam fluctibus voluitur, ac per modos varios rerum alternantium mutabilitate verſatur. Si vero ſemel in appetitione ſupernæ patriæ forti ſtabilitate animus figitur, minus temporalium rerum pe[...] xatur, *lib.22. mor.*

Curſum ſuum quiſque conſideret, & cognoſcat ſibi [...] ua quæ habet: ſed fortaſſe metuit ne in huius vitæ [...] deſit. Longa noſtra deſideria increpat vita breuis. In[...] portantur, quum iuxta eſt, quo pergitur. *In ho: 33. ſuper [...]*

Diuitiarum amor inſatiabilis longe amplius torque[...] quam refrigeret vſu ſuo, quarum acquiſitio quidem [...] ſio timoris, amiſſio plena doloris inuenitur. *Ber. in quodam [...]*

Quod ſine miſerabili gemitu dicendum non eſt, Ch[...] bria, ſputa, flagella, clauos, lanceam, crucem & mortem [...] in fornace auaritiæ conflant, & profligant in acqui[...] quæſtus, & pretium vniuerſitatis ſuis marſupiis include[...] hoc ſane à Iuda Iſcariote differentes, quod ille horum o[...] mentum denariorum numero compenſauit, iſti vo[...] lucrorum infinitas exigunt pecunias. *ſup. Cant.*

Auarus terrena eſurit, vt mendicus: fideles contem[...] nus. Ille poſſidendo mendicat, iſte contemnendo ſe[...] quouis eorum, qui inſatiabili corde lucris tempora[...] quidnam de his ſentiant, qui ſua vendentes & pauper[...] gnum cœlorum pro terrena mercantur ſubſtantia: ſ[...] necne? procul dubio reſpondent, ſapienter. Quære ite[...] approbat ipſe non facit? Non poſſum inquit. Quare ip[...] domina auaritia non permittit: qua liber non eſt, qui[...] quæ poſſidere videtur, ſed nec ipſe ſui iuris eſt. Si vere [...] pende ad lucra, & pro terrenis cœleſtia commutato. [...] ſcias te pecuniæ non dominum eſſe, ſed ſeruum: cuſtode[...] teſſorem. *ibid. ſer. 20.*

Auaritia rotis vehitur quatuor vitiorum, quæ ſunt p[...] tas, inhumanitas, contemptus Dei, mortis obliuio. Po[...] trahentia, tenacitas, & rapacitas, & his vnus auriga amb[...] det, habendi ardor. Sola quidem auaritia, quia conducer[...] patitur, vno contenta eſt ſeruitore. *ibidem. ſerm. 39.*

Ne mireris ſi pecuniæ milites ſuperauerunt, quæ apud [...] tantam oſtenderunt virtutem. Nihil enim clauſum c[...] auro argentoque non pateat: nihil occultum, quod non [...] dagante ſit cognitum. *Chryſ. ſup. Matth. 28.*

Quatuor ſunt in rebus poſſeſſis obſeruanda, ſcilice[...] iuſte quæramus, aut iniuſte acquiſitis, illicite perfruam[...] quamuis licite, poſſideamus, ne licita illicite defendam[...] nium acquirere, aut male vti acquiſitis, de licito facit illi[...] ſibi poſſidere propinquum eſt cupiditati. Et fit quan[...] nimium diligitur, male defenditur. *Hugo. lib. de Clau.*

¶ POETICAE SENTENTIAE.

Boethius de Conſ. lib. 1. met. 2.

Si quantas rapidis flatibus incitus
Pontus verſet harenas,
Aut quot ſtelliferis edita noctibus,
Cælo ſidera fulgent:
Tantas fundat opes nec retrahat manum.
Plena copia cornu.
Humanum miſeras haud ideo genus
Ceſſet flere querelas.

Boethius lib. 2. conſol. met. 5.

Sæuior ignibus Ætnæ.
Feruens amor ardet habendi.

Idem lib. 3. met. 3.

Quamuis fluente diues auri gurgite
Non expleturus cogat auarus opes.
Oneretque baccis colla rubri litoris,
Ruraque centeno ſcindat opima boue.
Nec cura mordax deſerit ſuperſtitem.
Defunctumque leues non comitantur opes.

Iuuenal. Sat. 14.

Lucri bonus eſt odor ex re
Qualibet illa tuo ſententia ſemper in ore
Verſetur, Diis atque ipſo Ioue digna poeta.

Iuuenal. Sat. 14.

Falſus erit teſtis vendet periuria ſumma
Exigua, Cereris tangens aramq; pedemq;.

Ibidem.

Tantis parta malis, cura maiore, metuq;
Seruantur, miſera eſt magni cuſtodia cenſus.

Ibidem.

Menſura tamen quæ
Sufficiat cenſus ſi quis me conſulat, edam,
In quantum ſitis, atque fames, & frigora poſcunt.

Iuuenal. Sat. 1.

Quid enim ſaluis infamia nummis?

Ibidem.

Et quanto uberior vitiorum copia? quanto
Maior auaritiæ patuit ſinus?

Ibidem.

Inter nos ſanctiſſima diuitiarum
Maieſtas, & ſi funeſta pecunia templo
Non dum habitas, nullas nummorum ereximus aras.

Idem Sat. 3.

Protinus ad cenſum, de moribus vltima fiet
Quæſtio, quot paſcit ſeruos, quod poßidet agri
Iugera, quam multa, magnaq; paropſide cœnat,
Quantum quiſque ſua nummorum ſeruat in arca,
Tantum habet & fides.

Idem Sat. 8.

Modumq;
Pone & auaritia, miſerere inopum ſociorum.

Idem Sat. 12.

Non propter vitam faciunt patrimonia quidam,
Sed vitio cæci propter patrimonia viuunt.

Ibidem.

I nunc & ventis animam committe dolato
Confiſus ligno digitis à morte remotus
Quatuor, aut ſeptem ſi ſit latiſſima tæda.

Idem Sat. 14.

Sed quæ reuerentia legum?
Quis metus, aut pudor eſt vnquam properantis auari?

Ibidem.

Sponte tamen iuuenes imitantur cætera, ſolam
Inuiti quoque auaritiam exercere iubentur.
Fallit enim vitium ſpecie virtutis & vmbra,
Cum ſit triſte habitu vultuq; & veſte ſeuerum,
Nec dubie tanquam frugi laudatur auarus,
Tanquam parcus homo & rerum tutela ſuarum.

Ibidem.

Et pater ergo animi felicis credit auaros.
Qui mirantur opes, qui nulla exempla beati
Pauperis eſſe putant, iuuenes hortantur vt illam
Ire viam pergant, & eidem incumbere ſectæ.

Ibidem.

Sed quo diuitias hæc per tormenta coactas?
Cum furor haud dubius, cum ſit manifeſta phreneſis,
Vt locuples moriaris, egenti viuere fato?
Interea pleno cum turget ſacculus ore,
Creſcit amor nummi, quantum ipſa pecunia creſcit,
Et minus hanc optat, qui non habet.

Ibidem.

Curatoris eget, qui nauem mercibus implet,
Ad ſummum latus, & tabula diſtinguitur vnda.

Ouid. Amorum lib. 1. Eleg. 10.

Non habet euentus ſordida præda bonos.

Idem Amorum lib. 2. Elegia 10.

Quærat auarus opes, & quæ laſſarit eundo
Æquora periuro naufragus ore bibat.

Idem Amorum lib. 3. Elegia 7.

Iupiter admonitus nihil eſſe potentius auro,
Corruptæ pretium virginis ipſe fuit.
Dum merces aberat, durus pater: ipſa ſeuera,
Aerati poſtes, ferrea turris erat.
Sed poſtquam ſapiens in munera venit adulter,
Præbuit ipſa ſinus, & dare iuſſa dedit.

Ouid. 1. Faſt.

Vix ego Saturno quenquam regnante videbam,
Cuius non animo dulcia lucra forent.
Tempore creuit amor, qui nunc eſt ſummus habendi,
Vix vltra quo iam progrediatur habet.
Creuerunt & opes, & opum furioſa libido,
Et cum poßideant plurima, plura petunt.
Quærere vt abſumant, abſumpta requirere certant:
Atque ipſa vitiis ſunt alimenta vices.
Sic quibus intumuit ſuffuſa venter ab vnda,
Quo plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ.
In pretio precium nunc eſt, dat cenſus honores,
Cenſus amicitias: pauper vbique iacet.

Seneca tragœdia quarta.

Rupere fœdus, impius lucri furor,
Et ira præceps, quæ ſuccenſas agit
Libido mentes.

Seneca tragœdia ſeptima.

Audax nimium, qui freta primus
Rate tam fragili perfida rupit,
Terraſq; ſuas poſt terga videns,
Animam leuibus credidit auris,
Dubioq; ſecans æquora curſu.
Potuit tenui fidere ligno,
Inter vitæ mortiſq; vias,
Nimirum gracili limite ducto.

Horatius ſerm. lib. 2. Sat. 3.

Qui nummos aurumque recondit: neſcius vti
Compoſitis, metuenſq; velut contingere ſacrum?

Ibidem.

Nimirum inſanus paucis videatur, eo quod
Maxima pars hominum morbo iactatur eodem.

Horat. epiſt. lib. 1. epiſt. 1.

Virtus eſt vitium fugere, & Sapientia prima,
Stultitia caruiſſe. Vides quæ maxima credis,
Eſſe mala, exiguum cenſum turpemq; repulſam,
Quanto deuites animi capitiſq; labore.
Impiger extremos currit mercator ad Indos:
Per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per ignes.

Ibidem.

Pars hominum geßit conducere publica: ſunt qui
Fruſtis & pomis viduas venentur auaras,
Excipiantq; ſenes quos in viuaria mittant.
Multis occulto creſcit res fœnore.

Idem epiſt. lib. 1. epiſt. 2.

Semper auarus eget, certum voto pete finem.

Idem epiſt. 9.

Ne te ſemper inops agitet vexetq; cupido,
Ne pauor, & rerum mediocriter vtilium ſpes,
Virtutem doctrina parat.

Horat. carm. lib. 3. Ode 16.

Creſcentem ſequitur cura pecuniam,
Maiorumq; fames.
Multa petentibus
Deſunt multa. Bene eſt cui Deus obtulit.
Parca, quod ſatis eſt, manus.

Horat. ſer. lib. 1. Sat. 1.

Paruula (nam exemplo eſt) magni formica laboris
Ore trahit quodcunq; poteſt, atque addit aceruo,
Quem ſtruit haud ignara, ac non incauta futuri.
Quæ, ſimul inuerſum contriſtat aquarius annum,
Non vſquam prorepit, & illis vtitur ante
Quæſitis patiens, cum te neq; feruidus æſtus,
Dimoueat lucro nec hyems, ignis, mare, ferrum,
Nil obſtet tibi, dum ne ſit te ditior alter.

Ibidem.

At bona pars hominum decepta Cupidine falſo,
Nil ſatis eſt, inquit, quia tanti quantum habeas, ſis.

Ibidem.

Quidam memoratur Athenis
Sordidus ac diues, populi contemnere voceis
Sic ſolitus, populus me ſibilat, at mihi plaudo
Ipſe domi, ſimul ac nummos contemplor in arca.

Ibidem.

Non vxor ſaluum te vult, non filius omnes
Vicini oderunt, noti pueri, atque puellæ.
Miraris: cum tu argento poſt omnia ponas,
Si nemo præſtet quem non merearis, amorem?

Horat. ſerm. lib. 2. Sat. 2.

Ego vectigalia magna
Diuitiaſq; habeo tribus amplas regibus, ergo
Quod ſuperat non eſt melius quo inſumere poßis?
Cur eget indignus quiſquam te diuite? quare
Templa ruunt antiqua Deum? cur improbe charæ
Non aliquid patriæ tanto emetiris aceruo?
Vni nimirum recte tibi ſemper erunt res?

Horat. epiſt. 16. lib. 1.

Quo melior ſeruo, quo liberior ſit auarus,
In triuiis fixum cum ſe dimittit ob aſſem,
Non video. Nam qui cupiet, metuet quoque porro.
Qui metuens viuet, liber mihi non erit vnquam.
Perdidit arma, locum virtutis deſeruit, qui
Semper in augenda feſtinat & obruitur re.

Horat. lib. 1. Sat. 1.

Quid iuuat immenſum te argenti pondus, & auri
Furti defeſſa timidum deponere terra?
Quod ſi comminuas, vilem redigatur ad aſſem.
At ni id fit quid habet pulchri conſtructus aceruus?
Millia frumenti tua triuerit area centum,
Non tuus hoc capiet venter plus quam meus.

Manil. 4. Aſtron.

Quid tam ſollicitis vitam conſumimus annis?
Torquemurq; metu cæcaq; cupidine rerum?
Aeternuſq; ſenes curis dum quærimus æuum
Perdimus, vt nullo votorum fine beati.

Manil. lib. 4. Aſtron.

Vt veniant gemmæ, totus tranſibitur orbis.
Nec lapidum pretio pelagus cepiſſe pigebit.

Euripidis quatuor ſenarij aurei.

εἰ εὐτυχῶν τις βίον κεκτημένος,
μηδ' ἐν δόμοις τῶν καλῶν πειράσεται,
ἐγὼ μὲν οὔποτ' ὡς αὐτὸν ὄλβιον καλῶ,
φύλακα δ' ἐ μᾶλλον χρημάτων εὐδαίμονα.

Id eſt,

Si quis vitam in fortunis vixerit,
Neque pulchrum aliquid domi tentauerit:
Ego hunc diuitem aut beatum nullo modo

M 4 Sed

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sed cuſtodem pecuniæ dixero.

Sophocles.

Φιλάργυρον μὴν τὸ τῶν βαρβάρων γένος. Id eſt,

Auarum omne genus Barbarorum.

Heſiodus.

Χρήματα δ' οὐχ ἁρπακτά, θεόσδοτα πολλὸν ἀμείνω. i.

Non raptæ, ſed diuinitus conceſſa pecunia præſtant.

Idem.

Μὴ κακὰ κερδαίνειν· κακὰ κέρδεα ἶσ' ἄτησι. Id eſt,

Turpe lucrum fugias: damni namque inſtar habetur.

Auſonius.

Qui laqueum collo nectebat, repperit aurum,
Theſauriq; loco depoſuit laqueum.
At qui condiderat poſtquam non repperit aurum,
Aptauit collo, quem reperit laqueum.

Auſonius.

Quis diues? qui nil cupiat. Quis pauper? auarus.

Petron. Arbit. in Sat.

Nec minor in campo furor eſt, emptiq; Quirites
Ad prædam ſtrepitumq; lucri ſuffragia vertunt.
Venalis populus, venalis curia patrum.
Eſt fauor in pretio ſenibus quoque, libera virtus
Exciderat, ſparſiſque opibus conuerſa poteſtas,
Ipſaq; maieſtas auro corrupta iacebat.
Vſque adeo ſolus ferrum mortemq; timere.

Diphilus.

ἆρ' ἐστιν αἰσχρότατον, αἰσχροκέρδεια,
πρὸς τῶν λαβεῖν γὰρ ὢν ὁ νοῦς, τ' ἄλλ' οὐχ ὁρᾷ.

An non turpiſſima res eſt turpilucrum?
Nam quærit animus occaſiones arripiendi quippiam, hallucinatur ad alia.

Phocylides.

Πλούτου μὴ φείδου, μέμνησ' ὅτι θνητὸς ὑπάρχεις.
Οὐκ ἔνεστ' ἅδην ὄλβον ἔχειν καὶ χρήματ' ἀνεῖσθαι. id eſt,

Diuitiis ne parce, recordare quod mortalis es.
Non licet in inferno diuitias habere, & pecunias afferre.

Ex Mænandro.

Πλεονεξία μέγιστον ἀνθρώποις κακόν.
Οἱ γὰρ θέλοντες προσλαβεῖν τὰ τῶν πέλας,
Ἀποτυγχάνουσι πολλάκις νικώμενοι.
Τὰ δ' ἴδια προστιθέασι τοῖς ἀλλοτρίοις.

Cupido habendi aliena, maximum malum.
Aliena namque qui ſtudent adſciſcere:
Sæpe excidentes ſpe ſua, contra bonis
Aliis addunt ipſimet tandem ſua.

Ἄλλ' ἦν σχεδόν τι τὸ κεφάλαιον τῶν κακῶν
Εἴρηκας· ἐν φιλαργυρίᾳ γὰρ πάντ' ἔνι.

Id nempe dicis omnium quod eſt caput
Malorum auaritiam mihi quum nominas.

¶ Philosophicae Sententiae.

Auarus in accipiendo nimius eſt: in dando parcus. *l. 2. Eth c. 7.*

Illiberalis prodigo contrarius is eſt, qui in quibus opus eſt, quantumcunque ac quando decuerit, non expendit. *l. 1. Magn. Mor. c. 23.*

Auaritia malum inſanabile. Nam ſenectus omniſque imbecillitas auaros efficit. Eademque magis tributa eſt à natura hominibus, quam prodigalitas. *l. 4. Ethic. c. 1.*

Auaritia in duabus rebus cernitur: vt ſi minus largiare, quam deceat: & ſi modum accipiendo tranſeas. *Idem ibid.*

Qui magna, & à quibus nefas eſt accipiunt, quales ſunt tyranni, qui ciuitates oppugnant, fana diripiunt: ij non auari, ſed ſceleſti potius, impij & iniqui ſunt habendi. *ibid.*

Aleatores, & fures, & latrones omnes auari putandi ſunt, quod in turpi quæſtu ſunt occupati. *ibid.*

Iure liberalitati auaritia oppoſita eſt: quod maius eſt malum quam prodigalitas: ſæpiuſque ea peccatur, quam illa eadem effuſione. *ibid.*

Inſatiabilis eſt hominum improbitas, quibus primum ſatis ſunt duo oboli: cum autem eos conſecuti ſunt, tum ſemper plus expetunt, dum infinitas opes congeſſerint. Nunquam enim expletur, nunquam ſatiatur cupiditatis ſitis: quum tamen vt expleant plerique viuunt. *libr 2. de Repub. c. 5.*

Eſt munus rei alicuius donatio ac honoris ſignũ, quapropter tam æris auidi, quam ambitioſi donare cupiunt: cum id donatio habeat quod vtriq; appetunt. Nam & res eſt, quam auari deſiderant, & honorem affert, quem ambitioſi expetunt. *l. 5. Rhetor. ad Theodect. c. 5.*

Qui his nominibus appellantur, parci tenaces, auidi omnes deficiunt & deſunt dando: ſed alienum nec appetunt, nec volunt accipere: quorum alij id faciunt bonitate quadam rerumque turpium fuga. In his cum inſector, & ſi quis talis: qui omnes ex ſingulari quadam auaritia nominati ſunt. Alii autem metu ab alieno manus abſtinent quod non ſit facile qui ab aliis accipiat, eius res ab aliis non viciſſim accipi. *lib. 4. Ethic. c. 1.*

Auaritia parum largitur illa quidem: ſed accipiendo niſi in paruis, vltra modum progreditur. *ibid.*

Duæ res ſunt, quæ maxime homines ad maleficium [...] luxuries & auaritia. *2. ad Heren. Cic.*

Corrupti ſunt, deprauatique mores admiratione d[...] *offic.*

Nihil eſt tam ſanctum, quod non violari: nihil tam [...] quod non expugnari pecunia poſſit. *2. Act. in Verrem.*

Nullum eſt officium tam ſanctum, atque ſolemne, qu[...] ritia comminuere, atque violare ſoleat. *Pro Quintio.*

Nemo tam firmum habuit præſidium, quod auaritia [...] rit, atque debilitauerit. *In Vatin.*

Auaritia eſt opinio vehemens de pecunia. *4. Tuſc.*

Illi morbo qui permanat in venas, & inhæret in viſceribus [...] ueteratus euelli poteſt, nomen eſt auaritia. *4. Tuſc.*

Magno malo eſt hominibus auaritia, idcirco quod [...] gnis & multis incommodis conflictantur propter imm[...] niæ cupiditatem. *2. ad Heren.*

In quibuſdam neque pecuniæ modus eſt, neque [...] quos nulla præda vnquam improbe parta minuit, ſed [...] atque inflammat. *1. de Fin.*

Nunquam expletur nec ſatiatur cupiditatis ſitis: ne[...] quæ habent, libidine augendi cruciantur, ſed etiam [...] tu. *Parad. 1.*

Auaritia inſatiabilis, immenſa & incredibilia poteſt [...] minum mentes obſtrictas tenet, vt eas nullo tempore [...] mittat. *In Vatin.*

Nullum eſt vitium tetrius, quam auaritia, præſertim [...] bus, & Remp. gubernantibus: habere enim quæſtui Rem[...] do turpe eſt, ſed ſceleratum etiam & nefarium. *2. Offic.*

Qui fœdius auaritia. *1. de leg.*

Auaritia ſenilis vituperanda eſt maxime. Poteſt enim [...] eſſe abſurdius, quam quo minus viæ reſtat, eo plus viatici [...] *Cato Maior.*

Pecuniæ imperiique libido, ſunt quaſi materies omn[...] rum. Namque auaritia fidem, probitatem, cæteraſque [...] ſubuertit: proque his ſuperbiam, crudelitatem, Deos neg[...] nia venalia habere, edocuit. *Saluſt. in Catilinaria.*

Auaritia ſtudium pecuniæ habet, quod nemo ſapiens [...] Ea quaſi venenis malis imbuta corpus animumq; effœmina[...] per infinita & inſatiabilis eſt, neque copia, neque inopia [...] *idem.*

Natura mortalium auida eſt imperij, & præceps ad [...] animi cupiditatem. *idem in Iugurtha.*

Animus æger auaritia facile conuertitur. *idem.*

Magnitudo pecuniæ à bono & honeſto in prauum [...] *idem.*

Qui multas poſſidet diuitias, ac cum triſtitia degit [...] mihi, & præſentium & futurorum infeliciſſimus eſt. *Teren[...]*

Auaritia gloriæ, & inſatiabilis cupido famæ, nihil [...] remotum videri ſinit. Auidi milites ſunt & pecuniæ & glo[...] *Ex nono lib. Q. Curtii.*

Difficile eſt nos contentos eſſe eo, quod offert occaſio: [...] ſordent prima quæque, cum maiora ſperantur. *Quintus C[...] geſtis Alexandri.*

Diuitiæ non melius in fundis & in fœnore, quam in [...] nis æſtimantur animo. Qui ſi eſt auaritia egenus, & ad omn[...] inexplebilis, nec montibus auri ſatiatur, ſed ſemper aliqu[...] parta vt augeat, mendicabit, quæ quidem vera eſt confeſſio [...] tatis.

Omnis enim cupido acquirendi ex opinione inopiæ [...] refert quam magnum ſit, quod tibi minus eſt. *Lucius Apu[...] Magia lib. 1.*

Franciſc. Petrarchæ *De auaritia* Dial. cv.

Dol. Auaritiæ ſtimulis vrgeor. Ratio. Bene ai[...] Nam & quærendarum opum cupiditates ſtimuli quidam, [...] tæ opes ſpinæ ſunt. Ita enim illas vocat, qui metum ne[...] vero diuitiæ, quæ & quærendæ torqueant, & quæſitæ. A[...] culum, ſi naturam, ſi vitæ reſpicias breuitatem, video [...] ſuperuacuis curis angi, & paucorum egentem multa deſide[...] ſuperque dum quærendis inhias, parta non cernere, atque [...] dammodo quærenda perdere, quo nihil eſt ſtultius. Dol. [...] quærendi vrgeor appetitu. Ratio. Nec aduertis, quod [...] quærendum tempus & vita, cui illa quærebantur, elabitur. S[...] perplexitas incidit, dum vita abundare videmini, diuitiis [...] dumque indigentia illa præterit, ſuperuenit altera & [...] bundantes, indigetis vita. Non hoc ignorabat ille ſapiens, [...] tur de eo parente, qui dicit: Inueniam requiem mihi, & m[...] nunc de bonis meis ſolus: & neſcit, quod tempus præteri[...] linquet omnia aliis, & morietur. Et idem alibi: Qui acer[...] ſte, aliis congregat, & in bonis illius alius luxuriabitur. O[...] le dictum, ſed commune quotidieque ſe oculis ingerens, [...] circo proficiens in animis auarorum. Idem rurſum: Auaro [...] nihil eſt ſceleſtius: & nihil eſt iniquius, quam amare pecuniam [...] vt ſcias, quoniam vero omnia conſonant, vt ait Ariſtoteles [...] vt Eccleſiaſtico ſapienti conſonat ſæcularis. Pecuniæ (inquit [...] ro) fugienda cupiditas. Nihil eſt enim tam anguſti animi [...] parui, quam amare diuitias.

[illegible] Petrarchæ. *De Remed. fort.* DIAL. XXVI.

GAVD.

[illegible] præfulgida eſt ſuppellex. R. Pro captu oculorum, ſeu [illegible]orum. Vere autem onerosa rerum colluuies, ac turbi[illegible] nihil vnquam ieiunius, nihilque miſerius, cuius fa[illegible] quæ[illegible]da excitant, & quæſita non ſapiunt, dum quæ ſperata [illegible] poſſeſſa ſordeſcunt. Itaque ſæpe diuitias dum quæſiſſe [illegible]udinem & nauſeam quæſiuiſti. Hæ nunc tibi charæ: [illegible] ſe alia oſtenderint, vel ſtuporem aſſiduitas dempſe[illegible]. Eſto autem charæ ſint, & maneat ſtupor, nonne etiam [illegible] vſque difficilis atque perpetuus? ſiquidem quærendi [illegible] fuit, ſeruandi labor eſt multiplex. Nunquam deerit [illegible] quod numeres, quod complices, quod excutias, quod [illegible] quod oculos ſimul & mulceat, & iuxta offendat. G. Supel[illegible] eſt R. O hominem, qui impedimentorum magnitudi[illegible] delectatur.

De auaritia iam tandem ſcribamus, quę fomentum auiditatis eſt, [illegible] ad omne ſcelus calcar. Ab animis enim, in quos ſemel [illegible] amicitiam honoriſque deſiderium pellit. Ac nunquam [illegible], quin potius cum annis creſcit: & quamuis ſenio ſub[illegible] corporibus vires decreſcant, habendi cupiditas tempore ipſo [illegible]. Et quo minus ad viuendum ſpatij ſupereſt, tanto plus ſtru[illegible] opibus timidius neceſſaria promit. Itaque quicunque [illegible] laborat, cum neminem amet, à nullo etiam amatur: [illegible] omnia auro poſtponat, quanto plus auri poſſidet, tanto plus [illegible]. Veluti hydropicus, qui bibendo ſemper magis [illegible] aqua perfuſum plenumque corpus habeat. Quæ res [illegible] ratione omnium Italorum conſenſu in idem con[illegible] nomen, (auaritiæ enim comes ſemper eſt miſeria) aua[illegible] miſeros eſſe dicamus. *Baptiſta Fulgoſius in ſuis exemplis,* [illegible]

§ APOPHTHEGMATA.

[illegible] auaritiam dicebat omnis improbitatis eſſe metropolim. [illegible]

[illegible] diuites ſordidos dicebat ita facultatum ſuarum curam ha[illegible] quaſi eſſent propriæ: rurſus, ex iiſdem nihil capere vtilitatis, [illegible] alienæ. *Laert. lib. 4. c. 7.*

[illegible] diuitem quendam ſordidum ita loquutus eſt: Hic facul[illegible] non poſſidet, ſed ipſum poſſident facultates. *Laert. l. 4. c. 7.*

[illegible] eos deridendos putabat, qui eius generis diuitiis præter [illegible] ſtudent, quas fortuna largitur, illiberalitas ſeruat, benigni[illegible]. *Max. ſer. 12.*

[illegible] dicere ſolebat, hominum bonitatem ita auro probari, [illegible]modum aurum Lydio lapide. Oſtendens permultos, qui a[illegible] reſtiterint, opum auiditate perſæpe à virtute deduci. Et [illegible] opes conſtans fuerit, eum de cæteris vitiis facilius vi[illegible] portaturum. *Fulg. lib. 7. c. 2.*

[illegible], auarus quidam & prædiues quum paupertatem ei ex[illegible]: Mihi, inquit, paupertas nihil mali videndum præbebit, [illegible] diuitiæ per fas nefaſque paratæ turbas non paucas. *Max.*

[illegible] quum rogaſſet quendam, quanta eſſet ſpiſſitudo na[illegible] reſpondit, Quatuor digitorum. Tantillum, ait Anacharſis, à [illegible], qui auaritia & lucri cupiditate irritati, pernauigant ma[illegible] de reditu. *Laert. lib. 1. c. 9.*

[illegible] à Dionyſio pecunia donatus, Plato libris: atque ob id [illegible] reprehenſus, quaſi ad rem attentior eſſet quam Plato: [illegible], inquit? mihi pecuniis erat opus, Platoni libris: ſentiens, [illegible] accuſandum. *Laer. lib. 2.*

[illegible] Platoni obiurganti, quod multos piſces emiſſet, reſpondit, [illegible] obolo, quumq; Plato dixiſſet, Tanti & ipſe empturus [illegible] Vides, inquit, igitur ò Plato, me non eſſe obſoniorum aui[illegible] pecuniæ amantem. *Laert. lib. 2. c. 8.*

[illegible] interrogatus, cur in extrema ſenectute auarus eſſet? [illegible], reſpondit: malim defunctus opes inimicis relinquere, [illegible] amicis egere. *Stob. ſer. 10.*

[illegible] dicebat, diuitum multos eſſe procuratores, non au[illegible]arum dominos. Auarus enim non ſuas poſſidet diuitias, [illegible] à diuitiis: quarum non tantum ſeruus, ſed mancipium [illegible] poteſt. *Max. ſer. 12.*

[illegible] (dicebat) cupipitas mortalium extimulat animos, vt o[illegible]. Atqui videmus, iiſdem congeſtis, diſcruciari nihil[illegible] cogitationes. Tum illis amiſſis, relinqui triſtitiam, luctum[illegible]. *Stob.*

[illegible] cupiditas plurium, inquit, amittit præſentia, ſicut Aeſopi[illegible]. *Stob. ſerm. 10.*

[illegible] interrogatus quid eſſet in vita optimum? Libertas, in[illegible] vere liber non eſt qui ſeruit vitiis: nec liber eſſe poteſt qui [illegible] eget: plurimis autem eget auarus ambitioſus, ac deliciis de[illegible]. *Laert. lib. 6.*

[illegible] interrogatus, quænam eſſent feræ peſſimæ? reſpondit, in [illegible] vrſi & leones, in ciuitatibus autem publicani & ſyco[illegible]. *Anto. in Meliſſ. par. 1. ſer. 34. Max. ſerm. 22.*

[illegible] poſcebat aliquid ab homine auaro, quem vbi videret, contantem, ac negaturo ſimilem, ô homo, inquit, ad cibum te poſtulo, non ad cyppum: vt, qua licet, Græcarum vocum affinitatem reddam. Græcis enim τροφὴ cibus eſt, & ταφὴ ſepultura. *Laert. lib. 6.*

Idem Anaximenis ſeruos conſpicatus multa vaſa ferentes, cuius ea eſſent interrogauit. Quum autem illi Anaximenis eſſe, reſpondiſſent: An non pudet eum, inquit, tam multa habere, ſeipſum non habens? Voluit autem indicare, hominem auarum eſſe extra ſeipſum. *Max. ſer. 12.*

Idem intuens quendam opulentas anus amare ſimulantem: Hac ratione, inquit, non oculum, ſed dentes amiſit. *Stob. eod. ſer.*

Idem auaros hydropicis comparabat. Illos enim argento plenos, hos autem refertos aqua, amplius deſiderare, idque vtroſque in magnam ſui perniciem dicebat. Affectus enim ipſorum eo magis intenduntur, quo largius deſiderata conſequuntur. *Stob. ſerm. 10. Ead. ſimilit. vtitur Polyb. hiſt. lib. 13.*

Archelaus rex. Timotheus muſicus, quum ab Archelao minus quam ſperarat accepiſſet, canens ſubtaxabat Archelai auaritiam, tu argentum terræ genium laudas. Succinuit ille Archelaus, Tu vero, inquit, poſtulas. *Bruſ. lib. 1. c. 1. ex Plut.*

Socrates interrogatus, quinam eſſent auari? Reſpondit, qui turpia lucra venantur, & neceſſarios aut amicos negligunt. *Stob. ſer. 10. Max. ſer. 18.*

Plato ad quempiam accumulandæ pecuniæ ſemper incumbentem, ô improbe, dixit, ne poſſeſſioni augendæ ſtudeas, ſed minuendæ cupiditati. *Stob. ſer. 10.*

Timon Demoſthenes cum animaduertiſſet, auarum quendam ad ſepulchrum efferri: Iſte, inquit, cum vitam non vitalem vixerit, aliis vitam reliquit. Bios autem Græcis & vitam & victum ſignificat. *Max. ſer. 12. Stob.*

Idem quibuſdam arbitrantibus Demadem iam deſiiſſe malum eſſe: at enim, inquit Demoſthenes, ſaturum videtis, veluti leones. Erat pecuniarum auidus Demades, leones autem mitiores ſunt ſaturi. *Eraſ. lib. 4. apophth.*

Timon ille cognomento Miſanthropos, id eſt, hominum exoſor, elementa malorum eſſe dixit Auaritiam & Ambitionem: quemadmodum enim ex primis illis & ſecundis principiis generantur naturaliter omnia, ſic ex auaritia & ambitione omnia vitia progenerantur alia. *Stob. ſerm. 8. & Eraſ. lib. 6. apophth.*

Hadriano Sophiſtæ miſerat quidam piſces in diſco argenteo: at ille delectatus vaſculo, non remiſit, tantum ei qui miſerat, reſpondit, Bene facis, quod etiam piſces: quaſi diſcus eſſet dono miſſus, piſces tantum nouitatis gratia additi. Quidam autem dicunt ioco factum, vt caſtigaret diſcipuli vitium, qui ſordidior eſſe dicebatur: nam eo admonito, diſcum reddidit. Quum eſſet apud Coloniam Agrippinam, ſenatus honoris gratia miſit vinum in cantharis teſtaceis, nec eos repeti mos eſt. Id admiratus, rogauit cauſam. Reſponſum eſt, olim vinum ſolere mitti cantharis argenteis: hoc honoris quum eſſet habitum cuidam ex eorum numero qui magnam nobilitatis partem exiſtimant rapto viuere, poſtridie mane profectus eſt cum argenteis cantharis. Re comperta, miſit ad illum ſenatus, qui cantharos repoſceret. At ille: Vltro, inquit, dono dediſtis, & ego gratias egi. Hoc caſu admoniti, mutarunt conſuetudine. *Verba ſunt Eraſ. in apoph.*

Cleomenes Alexand. F. dicente quodam illi, delicatus es: At melius eſt, inquit, quam iniuſtum eſſe. Tu vero pecuniam ſortitus multam, nondum contentus es: ſed ſubinde cogitas, qua ratione cumulo adiicias. *Bruſ. l. 1. c. 1.*

Hieron vituperatus, quod cum multos thetoricari docuiſſet, ipſe egeret: Atqui, inquit, non docui eos diteſcere, neque ſtudere pecuniæ. *Max. ſer. 12.*

Antigonus in extorquendis pecuniis acer erat ac rigidus. Cuidam itaque dicenti, At non talis fuit Alexander: Merito, inquit, nam ille metebat Aſiam, ego culmos lego. Sentiens, opulentiſſimam Aſiam peius ab illo ſpoliatam, ſibi à ſpoliatis corradendum quod poſſet. *Plut. in apoph.*

C. Fabricius. P. Cornelium, hominem (vt putabatur) auarum & furacem, ſed egregie fortem ac bonum imperatorem, ſuo ſuffragio fecerat conſulem: Huic quum Cornelius ex more gratias ageret, quod immemor ſimultatis, ipſum feciſſet conſulem, bello pręſertim magno & graui: Nihil eſt, inquit, quod mihi gratias agas, ſi malui compilari quam venire. Compilamur furto, veneunt bello capti. Proinde inimico fauit, cuius dexteritate ſperabat fore, ne Romani venirent in manus hoſtium, *Eraſ. l. 6. apoph.*

Scæuola Septimelio Anagnino (quem Plutarchus & Plinius Septimuleium vocant) cui pro C. Gracchi capite erat aurum repenſum, roganti, vt ſe in Aſiam præfectum duceret: Quid tibi vis, inſane? tanta maiorum eſt multitudo ciuium, vt tibi hoc confirmem, ſi Romæ manſeris, te paucis annis ad maximas pecunias eſſe venturum. *Cic. lib. 2. de Orat.*

Deiotarus, M. Craſſus ad Parthicum bellum proficiſcens, quum in itinere Deiotarum Galatarum regem, extremo iam ſenio confectum, nouam vrbem ædificantem offendiſſet: O rex, inquit, quidnam negotij hoc eſt? Quid, quum iam duodecima diei hora tibi adſit, nouam vrbem condere incipis? Ad hæc ſubridens Deiotarus, Craſſique auaritiam ſubcarpens, Tu vero, inquit, imperator

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

rator, quum ſis haud quaquam (vt videre video) matutinus (erat enim ſexagenarius) in Parthos cum exercitu feſtinas, prædam ampliſſimam rapturus. *Bruſ. lib. 1. ex Plat.*

Cicero quum apud Damaſippum cœnaret, & ille mediocri vino appoſito diceret, Bibe falernum hoc annorum quadraginta: ſubtaxans Cicero hominis auaritiam, Bene ætatem fert, mi Damaſippe, ait: Veniamque dedit vino, vnde gloriam Damaſippus aucupabatur. *Bruſ. lib. 1.*

Idem Craſſo dicente, Stoicorum eſſe dogma virum bonum eſſe diuitem: Vide, inquit Cicero, ne magis hoc ſentiant, ſapientis eſſe omnia: recte notans Craſſi auaritiam, cui nihil eſſet ſatis. *Eraſ. 4. apoph.*

Veſpaſianus inſtituerat vectigal è lotio. Super hoc à filio monitus diſſimulauit, donec prima penſio eſſet ſoluta. Eam pecuniam admouit ad filij nares, ſciſcitans, num odore offenderetur, Negante illo: Atqui hæc, inquit, è lotio eſt. *Suet. & Bruſ. lib. 1. c. 1.*

Idem legatis nunciantibus, decretam illi publice non mediocris ſummæ ſtatuam, iuſſit vt eam continuo ponerent, & cauam oſtendens manum. Ecce (inquit) parata baſis. Significans, vt eam pecuniam, quam in ſtatuam decreuiſſent impendere mortuo, viuo darent in manum. *Sueto. in Veſpaſia.*

Idem in itinere quodam mulio deſiliit, quaſi calceaturus mulas: ſed re vera, vt adeundi litigatori ſpatium moramque præberet. At Cæſar dolum ſuſpicatus, interrogauit mulionem, quanti calceaſſet? pactuſque eſt lucri partem. Hoc ſi fecit vt ſuos corrigeret, ciuilitas fuit: ſin vt eo emolumento fieret ditior, ſordidum erat. *Sueto. in Veſpaſ.*

Idem, quidam è charis ipſius miniſtris apud ipſum pro quodam, quem fratrem ſuum eſſe ſimulabat, intercedebat, vt illi procuratio committeretur. Id ſentiens Cæſar candidatum ſolum ad ſe vocauit, exegitque pecuniam quam ille ſuffragatori ſuo pepigerat: ea accepta, mox ordinauit. Huius rei ignarus miniſter, rurſus interpellauit pro fratre, cui Veſpaſianus. Alium, inquit, tibi fratrem quære: hic quem tuum putas, meus eſt. *Suet. in Veſpaſ.*

Anonymus: ruſticus quidam, quoniam gratuitam libertatem ſuppliciter petens à Cæſare Veſpaſiano, repulſus eſſet, non eſt veritus clare dicere: Vulpes pilos mutat, non mores: exprobrans illi naturæ rapacitatem: quaſi mercede data conceſſurus fuiſſet, quod gratuito negabat. *Suet. & Bruſ. lib. 1. c. 1.*

Alexander Seuerus, Vetronium Thurinum, familiarem, quod his, qui petebant aliquid à Cæſare, vendidiſſet ſuum patrocinium, mentiens interim multa, conuincendum curauit, & conuictum damnatumque ad ſtipitem alligari iuſſit, ſuppoſito igne ex humida materia, præcone clamante: Fumo punitur, qui fumos vendidit. *Ælius Lampridius.*

Iugurtha cum pecunia Romanos exagitaſſet, iuſſuſque tandem eſſet à ſenatu paucis diebus Italia decedere: Poſtquam Roma egreſſus eſt, fertur ſæpe tacitus reſpexiſſe, & poſtremo dixiſſe, O vrbem venalem, & mox perituram, ſi emptorem inuenerit. Quod paulo poſt euenit. Romani quippe, antea cum inuicti eſſent, ſola auaritia victi ſunt, & antiquum nominis decus plane amiſerunt. *Bruſ. lib. 1. cap. 1. ex Saluſt.*

Nero nunquam cuiquam munus publicum delegauit, quin hæc adiiceret: ſcis quibus mihi eſt opus: &, hoc agamus, ne quis quid habeat. Vox prædone quam principe dignior. *Suet. & Dion.*

❡ Similitudines.

Salomonis. ſicut nudi egreſſi ſunt ex vtero matris: Ita nudi eo reuertentur, vnde prodierunt, neque vlli quicquam eorum hinc ſecum aſportabunt, quæ tantis moleſtiis conquiſierunt. *Eccl. c. 5.*

Chryſoſtomi: veſana diuitiarum cupiditas eſt morbus inſanabilis, fornax quæ nuſquam extinguitur, tyrannis per orbem longe diffuſa. Diuitiæ ingratæ ſunt, fugitiuæ, homicidæ, crudeles & implacabiles, beſtiæ incurabiles, præcipitium vndequaque præruptum, ſcopulus aſſiduis plenus fluctibus, mare innumeris ventis agitatum, tyranni acerbe imperantes, nunc quouis barbaro ſæuiores, inimicæ, irreconciliabiles, hoſtes implacabiles, quæque nunquam erga eos à quibus poſſidentur, remittunt ſimultatem. *Hom. 5. de Auaritia.*

Sicut beſtia fiet ſæua, more leonum, more pardorum, more vrſorum: qui dum includuntur, coercenturque in tenebris, erigunt animos, acuuntque iras: Itidem & diuitiæ dum includuntur, & refodiuntur, acrius rugiunt quam leones, perturbantque omnia. Quod ſi eas è tenebris eduxeris, & in egenorum ventres diſſemines, ex feris beſtiis fiunt oues, quæ fuerant inſidioſæ duces: pro ſcopulis fient portus, pro naufragio tranquillitas. Quandoquidem & hoc in nauigiis videre licet, ſi quando onus eſt iuſto grauius, demergitque cymbam: rurſum cum eſt moderatum, proſpero fertur curſu. Idem vſu venit in noſtris ædibus. Quum vltra quam vſus poſtulat, congeris pecunias, exigui venti procella & quiuis rerum inexpectatarum incurſus demergit cymbam: at ſi tantum reponas, quantum poſtulat neceſſitas etiam ſi vehemens turbo ingruat, facile percurris vndas, ne totum amittas. Noli quæ ſuperant vſum congregare, ne perdas etiam neceſſaria. *Homil. 5. de Auaritia.*

Sicut qui metallorum operi traditi ſunt, nullum inde emolumentum, nullas opes conſequuntur, ſed pericl-
que detrimento ſuo, aliis laborant, nihil prorſus de-
re, & morte, quam plerunque obeunt, adfru-
conuertentes; Ita & illi, qui non ſibi, ſed aliis di-
imo & his multo miſeriores ſunt, quoniam mor-
illis, his quos gehenna expectat, veræ afflictioni-
Homil. 50.

Sicut igitur eunuchus virginem amplexus inge-
qui diuitiis inhiant. *Homil. 84.*

Amor pecuniæ vt fera quædam & crudelis
corda poſſidet, & tyrannica dominatione deuincit.
rus, feruet crudeliter vt tyrannus, debacchatur
meretrix, nuſquam miſeretur, nuſquam pudet. E-
ſis, leonibus ferocius ſæuiat, ſuauis tamen videt-
amabilis, melle, imo & fauo ipſo dulcior. Cum-
deſiderant, exoptant, gladios acuat, quotidie fo-
liſque eos mille, & mille naufragiis illidat, ex-
eis. Volutari in cœno eius tanquam ſues dele-
thari ſtercus eius euoluere. Tales quodam modo
ritiæ huic manus dederunt, infeliciores & turp-
immundiſſimis animalibus. *Homil. 30. Quod nemo l-*
ſeipſo.

Auarus cæcus eſt. Amor namque pecuniarum
tis tuæ quaſi quidam malignus humor influxit,
nebulam prorſus operatus eſt: ſed & diſrumpi atque
nebulam facile eſt, ſi ſcilicet radium doctrinæ C-
exhortantem admittere, dicentem: Nolite theſaur-
Homil. 21. in Matth.

Quomodo luxuria corruptus atque petulans, qui-
poris formam hiſcit, à dæmoniaro differt? non videtur
lare: ſed corporeis quidem veſtibus amictus eſt, vers-
priuatus, non lapidibus ſeipſum cædit, ſed ſceleribus
duriora aſperioraq; ſunt. Quis hunc iuuare potert-
quam ſit in ſeipſo, ſed in ſepulchris verſetur. Sepul-
tricum diuerſoria, cum multo fœtore, multa putredi-
Nō minæ, non exhortationes ipſum ligare poterunt,
cula ſpernit: Sic auarus. *Hom. 29. in Matth.*

Aeris quidem auidi beneuolos, niſi vtiles ſibi ſint,
cunt: & liberum hominem ſi poſſent, libenter in ſe-
redigerent. Dæmoniaci vero nihil huiuſmodi facu-
li ſuo malo laborant: & illi quidem multas domos
menque Dei propter ipſos blaſphematur. Com-
ciuitatum atque orbis totius. Dæmonibus autem
chrymas nobis ita mouent, vt eorum facile miſer-
non ſentiunt plerumque quod agunt: illi præmedi-
ciunt, mediis vrbibus bacchantes, ac nouam inſani-
Quando enim omnes ſimul dæmoniaci tantum
mittent, quantum Iudas ſolus commiſit? Qui ad
quitatem turpi pecuniarum ardore deuectus eſt:
qui illius auaritiam imitantur, quaſi feræ beſtiæ
cunctos homines nullo reſiſtente perturbant ac lacera-
quidem etiam his vndique coniecta ſunt, iudicij
ror, multorum odia, cæteraq; huiuſmodi: ſed his rup-
turbant: quod ſi quis hos nexus omnino ab eis auferr-
res peiora hos dæmone, quam dæmoniacos, ac fortiore
30. in Matth.

Quemadmodum ſine fluctibus mare nunquam
animos diuitum auarorum abſque ſollicitudine, tremo-
ne, curis, periculis nunquam reperies, ſed antequam
nat, alia inuaſerunt. *Hom. 39. in Matth.*

Nullum inter auri ſolicitos collectores, & cœni
operarios diſcrimen eſt. Nam vt tunc Pharao, atroci-
rannus, flagellis ad colligendas paleas compellebat He-
iam nunc diabolus ad officium laterum, flagellis cupi-
tos incendit: Quid autem aliud aurum, quam cœnum
quam palea? Sicut ergo palea ignem: Sic pecuniæ cup-
flammam incendit, & quaſi cœnum coinquinat poſſ-
40. in Matth.

Quemadmodum ſi quis febricitans, plenum frig-
qua rapuerit ab aliquo, & eam peſtiferam bibendi c-
pleuerit, ac morti ſeipſum tradiderit, non eum vnde
ſed eum qui rapuit accuſamus, & ſibi ipſi iniuri-
Sic certo de auaris atque rapacibus cogitare debemus.
que febri iſti laborantes, alienarum rerum rapina,
ditate, inflammantur. Si quis etiam furore concitus,
cuiuſpiam rapto, ſeipſum occiderit: nonne qui rap-
riam intulit, cum is à quo enſis raptus ſit, nulla ſit
Hoc ipſum quoque in pecuniarum rapina fieri videmus
in Matth.

Quemadmodum ſi quis in limpidum fontem ſter-
tum immundum reddit: Ita ſi diuitias auaritia attigerit,
tore ſuo corrumpit. *Hom. 72. in Matth.*

Vt in morbis & fiſtulis, niſi quis prius fluentem
vulnus ſiſtat, quæcunque impoſuerit medicamenta,
morbi cauſa, omnia fruſtra contendet. Ita & nos niſi
auaritia, & malum hunc amorem cohibuerimus, ſicut

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

…ntes, vſum incaſſum laboramus. *Homil.* 82. *in Ioan.*

…que, ſiue regis violaret vxorem, ſiue pauperis, ſiue ſerui, …adulter eſt, cum peccatum non perſonarum differen… voluntate improba, id ſcelus admittentis iudicetur: …o illum magis adulterum dixerim, qui quamlibet ex …m qui ipſam reginam violauerit. Illic enim plurima irri… puta opes, elegantia, forma, & eiuſmodi, quorum hic …tur. Eadem profecta ratione illum magis ebrium dixe… qui quolibet vino, quam qui optimo inebriatur. Ita & cupidum …ſimum cenſeo, qui ne minima quidem rapere omittit. …qui maxima, minima fortaſſe contemnet. Fur igitur magis hic …illect. *In* 2. *ad Tim. Hom.* 3.

Quemadmodum aduerſi quidam, ac furentes venti ſi in mare pla… …ipſum funditus vertunt, adeo vt harena profundi ſu… …miſceatur vndis: Ita & pecuniæ cupidi omnia penitus mi… …neminem, qui huiuſmodi eſt, amicum nouit. *In* 1. *ad Tim.* …

…*flamma* vehemens, vbi in ſyluam incidit, peruertit om… …deſolatur: Ita & iſta orbem deſtruxit vniuerſum, *In* 1. *ad Tim.* …

…*lupi ſaturati* rapinam relinquunt: Auaris autem nulla ſa… …*Apud Ant. Meliſſ Ser.* 12. *part.* 1.

…*latria* deterior eſt auaritia. Siquidem idololatræ Dei crea… …adorant & venerantur, coluntque creaturam præter creato… …auari autem ſuum ipſius opus adorant. Deus quippe auari… …creauit, ſed inſatiabilis & immodica hominum cupiditas …rogauit.

…: Famulus ſecuram vitam ducens, quocunque de… …dulci ſomno reficitur. At qui pecuniis ſeruit, he… …importunum, qui dormire eum non ſinit, curam ſcilicet …anxietatibus plenam. *Eccl.* 5.

…: quemadmodum ſi quis in theatro ſedilia occupet, ac …peruenientes excludat, ſibi proprium vendicans, quod o… …patet: Ad eum modum ſe diuites gerunt. Cum enim …mune eſt, priores inuaſerint, ex præoccupatione id pro… …faciunt. *In Lucam*.

…*monachi*: vita auarorum hominum ſimilis eſt mortui …omnia enim cum habeat, qui delectetur neminem habet.

…*admodum* qui intercutis morbo laborant, quo magis bi… …magis ſitiunt: Sic auarus quo magis habet, eo magis etiam …deſiderat. *ibid.*

…*admodum* à mortuo nullum colloquium: Sic nec ab aua… …beneficium quærendum eſt. *ibid.*

…*monachi*: potu reſtinguitur appetitus bibendi, & cibus …cibi medetur. Auaritiam vero non aurum, nec argentum … *In Meliſſa part.* 1. *ſer.* 34. *ex Plut.*

…: auarus vir inferno ſimilis eſt. Infernus enim quan… …deuorauerit: nunquam dicit, Satis eſt: Sic etſi omnes …circunfluxerint in auarum, nunquam ſatiabitur. *Ad Ioan.* …epiſt. III.

…Socrates auaros comparabat auibus, quarum alia deglu… …inuenerit, & quandoque ſuffocatur: aliæ vero ſequun… …quod habet, ei extorqueant: & ipſæ quoque aliæ poſt alias ſuf… *Apud Ant. in Meliſſ par.* 1. *ſer.* 35.

…*rum* diuitiæ, vt ſol poſt occaſum, neminem mortalium … *In Meliſſ. Ant. par ſer.* 34.

…quemadmodum hydropici quo magis bibunt, eo ma… …Ita auarus quo magis habet, eo magis habere cupit. *Apud* …8. *De iniuſtitia.*

Quemadmodum arbores & vites in locis inuiis & præruptis na… …non hominibus, ſed coruis & aliis animalibus fructus adfe… …Sic diuitiæ ſi ab homine auaro poſſidentur, in vſum aliorum …nequaquam cedunt, ſed adulatoribus & aſſentatoribus … *Apud Stob. ſerm.* 90.

…: quemadmodum inter vlcera peſſimus eſt affectus …: Ita in pecuniis animus non contentus, & ſibi inæqua… *Apud Stob. ſer.* 90.

…: quemadmodum Cæcias ventus (quem Plinius media …aquilonem & exortum regione flare ſcribit) contra aliorum …tionalium ventorum naturam nubes non pellit, ſed magis …: Ita auarus opes ac diuitias.

…: quemadmodum hydropicorum deſideria nunquam ex… …humore adhibito ſaturantur aut tolluntur, niſi interna corpo… …vitio curetur: Sic concupiſcentia illa plura habendi nun… …ſaturatur, niſi vitium quod in animo eſt, ratione aliqua …tur. *Lib.* 13. *hiſtoriarum a principio.*

…: vt Chius ille vina optima vendebat aliis, ipſe vappam …: Sic qui omnia ſua deprauant, nec ſuis ipſorum bonis …. Huius ſeruus interrogatus quid ageret dominus: Cum …inquit, bona quærit mala. *In Moral.*

Quemadmodum adulteri alienas vxores adamant, ſuas contem…: Sic quidam aliorum bonis magis delectantur, ſua eleuant, aut …negligant. *In Moral.*

Vt … *quos* dolentes ſopor occuparit, triſtia ſomniant: Ita qui inui… …ſuperſtitione, auaritia laborant. *in Moral.*

Vt membrum ſcabioſum ſemper opus habet frictu; Ita cupiditas animi nunquam ſatiatur. *In Moral.*

Quemadmodum apes ad mellis: Ita auari ad lucri odorem confluunt. *In Moral. Meminit eius etiam Maximus Ser.* 12.

Ariſtonymi, Hominis auari vita ſilicernio, hoc eſt, funebri conuiuio ſimilis eſt. Cum enim habeat omnia cætera, exhilaraturum non habet. *Apud Stob. ſerm.* 8. *de iniuſtitia, & Antonium in Meliſſa ſerm* 34.

Stobæi, quemadmodum is qui bonum habet equum, imperitus autem equitandi eo nequaquam delectatur: Sic homines prædiuites colligunt quidem opes, horum autem vſum cum neſciant, non voluptatem vllam ex his capiunt. *Serm.* 90.

Ciceronis, vt quidam morbo aliquo, & ſenſus ſtupore ſuauitatem cibi non ſentiunt: Sic auari & facinoroſi, veræ laudis guſtum non ſentiunt. *Philippica* 2.

¶ Adagia.

A mortuo tributum exigere. ἀπὸ νεκρῶ φορολογεῖν. *Ariſt.*

Dicebantur, qui per fas nefasq; diuitias vndiquaq; congerunt.

Dici ſolitum in eos, qui turpiter vndecunque lucrum aucuparentur è rebus minutis ac ſordibus. Er gebe einem Todten nicht ſo viel Erdrichs vmb ſonſt/da er möcht hin begraben werden.

Vndecunque lucrum captant.

Apte dicetur in malos cauſidicos, propolas, caupones, calumniatores, malos medicos, &c. qui captant vndecunque, ſi quis incidat in caſſes, quem poßint expilare.

Fabarum arroſor. κυαμοτρὼξ. *Suidas.*

Dicebatur, qui in creandis Magiſtratibus vendebat ſua ſuffragia, eoque quæſtus gratia ſedulo verſabatur in comitiis. Vnde fabis dicebantur victitare, quibus hinc quæſtus erat.

Feles tarteſſia. γαλῆ ταρτησσία.

Non inepte dicetur de rapacibus. Huic confine eſt illud Luciani: ἁρπακτικώτεροι τῶν γαλῶν, id eſt, *rapaciores felibus.*

Lacunam explere.

Pro ſarcire damnum. Cicero: Vide ne qua lacuna ſit in auro, hoc eſt, ne quid deſit.

Nullam corporis partem habet otioſam, ne eam quidem qua vocem promit. οὐδὲν ἄπρακτον ἔχει μέρος τοῦ σώματος, οὐδ᾽ ὅθεν τὴν φωνὴν προΐεται.

Torquetur in hominem non manibus tantum, ſed toto corpore rapacem.

Exigit à ſtatuis farinas. αἰτοῖ γε καὶ τοὺς ἀνδριάντας ἄλφιτα.

In eum dicendum qui nullius miſertus, vndecunque quod poteſt, auellit, vel ab ipſis mortuorum ſtatuis. Er neme es auch wol Gott von den füſſen hinweg.

Lucri bonus eſt odor ex re qualibet.

Lucri bonus eſt odor ex re qualibet. Iuuenalis.

Vnde habeas, curat nemo ſed oportet habere. Ennius:

Es gilt ein geſtolner Pfennig nicht weniger als ein anderer. Ein Baſtardt bringt eben ſo ein groß Pfenningbrot / als ein Ehekindt.

Lucrum pudori præſtat. κέρδος αἰσχύνης ἄμεινον. *Item,* τὸ κέρδος ἡδὺ, κἂν ἀπὸ ψευδῶν ἔῃ.

Dulce eſt lucrum, profectum & à mendaciis. Sententia bono viro indigna.

Charybdis, Barathrum.

Hominem maiorem in modum edacem, bibacem, aut rapacem, helluonem, Charybdin, aut Barathrum vocamus. Horat. de lurcone quodam.

Ingluuies & intempeſtas, Barathrumq; macelli.

Boni paſtoris eſt tondere pecus, non deglubere. *Sueton.*

Hodie vulgo celebratum durat, vbi quis eſt exactor durior atque inſtantior. Quid? Num & pellem vis? Quaſi conueniat lana contentum eſſe. Germani eadem metaphora huiuſmodi exactores appellant, Die Bawrenſchinder. Schaaff ſoll man ſcheren / nit ſchinden.

Lauerniones.

Dicuntur homines furaces, quod fures ſub tutela Lauernæ Deæ eſſent, in cuius loco obſcuro atque abdito, ſoliti ſunt furto ſublata, prædamq; defodere.

Nutricum more male. ὥσπερ αἱ τίτθαι γε σιτίζεις κακῶς.

Conueniet in eos, qui de lucro paulum aliquid impertiunt ſociis. Er hat Säugammen art / was das Kindt nit mag / das mag die Amme.

Pecuniarum cupiditas Spartam capiet, præterea nihil:

Ἡ φιλοχρηματία Σπάρταν ἑλεῖ, ἄλλο δὲ οὐδέν.

Vna fames auri Spartam capiet ſubigetq;,

Præterea nihil.

De iis, qui ſola pecunia poſſunt expugnari, alioqui inuicti.

Inexplebile dolium. ἄπληστος πίθος.

Plautus: In pertuſum ingerimus dolium, Operam ludimus. In homines præter modum profuſos. Congruit etiam in auaros, quorum cupiditatibus nihil eſt ſatis. Ein Faß ohn Boden.

Larus hians. Λάρος κεχηνώς. (*da, voraxq;.*

Dicebatur, vbi quis auidius inhiaret præda. Eſt enim Larus aui-

Serpens, niſi edat ſerpentem, draco non fiet. ὄφις ἐὰν μὴ φάγῃ ὄφιν, δράκων οὐ γενήσεται.

Potentes

Potentes aliorum damnis creſcunt, & optimatum fortunæ in tantum non augerentur, niſi eſſent quos exugerent.

Nouit hæc pilæa & Tyttygias, οἶδέ τι πυλαῖα ταῦτα καὶ Τυττυγίας, *Hoc velut ænigmate veteres innuebant, opes malis artibus quæſitas, faciunt item huc locutiones iſtæ prouerbiales.* κηπωρὸν μισῶ τὸν ἐκριζῶν ἐκτέμνοντα τὰ λάχανα.

Id eſt,

Olitorem odi qui radicitus herbas excidat.

Item:

Malum lucro coniunctum, non eſt malum. Et:

Non ſacrificata rupere. Et:

Communis tanquam Siſapo, &c.

Bona Porſenæ.

Bona Porſenæ dicebantur quæ velut ab hoſtibus erepta paruo veneunt. Non inepte dicetur in rem, quæ dono cuipiam aut fortunæ commoditate citra noſtram operam contingit. Es iſt Raubgut. Es iſt gefunden Gut.

Vulturis vmbra. γυπὸς σκιά.

Quadrare videtur in hæredipetas, aut alioqui rapaces, inhianteſque prædæ.

Edax currus. ἀδδηφάγον ἅρμα. *Ariſtoph.*

Ingulones & voraces dicebatur. Venuſtius reddetur, ſi deflexeris ad animi vitia, vel ſignificaueris, cupiditates inexplebiles eſſe, quum natura vſus perpauca poſtulet.

Laudant vt pueri pauonem.

Iuuenalis ſcripſit in auaros, qui carmina laudant duntaxat, nihil autem largiuntur poetæ.

Didicit laudator auarus
Tantum admirari, tantum laudare diſertos,
Vt pueri Iunonis auem.

Atticus moriens, porrigit manum. Ἀττικὸς ὑπέχει τὴν χεῖρα κἀποθνήσκων. *Diogen.*

Huic adagio locum fecit Athenienſium in muneribus captandis & aucupandis lucris inſatiata cupiditas. Er neme ſich zu Todt. Item/ Lamb/ Lamb/ iſt deß Wolffs Veſperglock.

Pamphili furtum. Παμφίλου ἐσφισμός.

Conueniet in peculatores, qui è publico ſuffurantur.

Non curat numerum lupus.

Virgilius.

Hic tantum Boreæ curamus frigora, quantum
Aut numerum lupus aut torrentia flumina ripas.
Recte dicetur in hominem impudenter furacem.

Argiui fures. Ἀργεῖοι φῶρες.

De pala improbis. Nam Argiui furacitatis infamia laborabant.

¶ Exempla Biblica.

Auaritiæ & tenacitatis exempla: Paſtores Abraham & Loth, *Gen.* 13. v. 7. Laban, 31. 41. Fratres Ioſeph, 37. 28. Balaam, *Num.* 22. v. 7. 8. 2. *Pet.* 2. 15. *Iudæ*, v. 11. Achan filius Charmi. *Ioſ.* 7. v. 11. Dalila, *Iud.* 16. v. 5. 6. Filij Samuelis, 1 *Sam.* 8. 3. Saul, 15. 19. Naual, 25. 11. Semei, 1. *Reg.* 2. 40. Achab, 21. 2. Giezi, 2. *Reg.* 5. 20. Sennacherib, 18. 14. Benadad, 2. *Paral.* 16. v. 3. 4. Quidam Iudæorum diuites, *Nehem.* 5. *verſ.* 15. Quidam Milites, 2. *Machab.* 12. 40. Exercitus Iudæ, 1. *Machab.* 4. 17. 18: Principes Iſraelis, *Eſa.* 1. 23. Paſtores Iſraelis, 56. 11. Iudæi, *Ierem.* 6. 13. Ioachin, *Ierem.* 22. *ver.* 17. Principes Iſrael, *Ezech.* 22. 12. Populus Iudaicus, 33. 31. Ammonitæ, *Amos* 1. v. 13. Scribæ & Phariſæi, *Matth.* 15. v. 5. & 23. v. 16. 23. *Mar.* 7. 11. *Luc.* 11. v. 42. & 16. v. 14. Quidam adoleſcens, *Mar.* 10. 22. *Luc.* 18. 23. Sacerdotes, *Matt.* 21. v. 12. *Ioan.* 2. v. 15. Iudas proditor, *Matth.* 26. 15. *Ioan.* 12. v. 6. Cuſtodes ſepulchri, *Matt.* 28. v. 12. 15. Quidam de turba, *Luc.* 12. 13. Diues quidam, 12. *verſ.* 16. 17. Diues nequam, 16. v. 21. 22. Ananias & Sapphira, *Act.* 5. 2. Simon Magus, 8. v. 19. 20. Domini puellæ Pythoniſſæ, 16. *ver.* 19. Demetrius, 19. 27. Felix, 24. v. 25. Quæſtionarij, 1. *Tim.* 6. v. 5. Falſi Doctores, 2. *Pet.* 2. v. 3. 14. Auarorum crudelium exempla: Phariſæi, *Matth.* 15. v. 5. 6. *Marc.* 7. v. 11. 12. Agricolæ, *Matt.* 21. v. 34. 35. *Marc.* 12, v. 2. 5. 5. *Luc.* 20. v. 10. Pſeudopaſtores, *Act.* 20. v. 29. 2. *Pet.* 2. v. 15.

¶ Profana Exempla.

Voces: quas auari homines, ac minuti animi, inſuſurrare filiis ſolerent, retulit Horatius in Satyra prima ad Mecœnatem, qua vitium illud accuſauit, & quanta maxima diligentia potuit, exagitauit: *At bona pars hominum, decepta cupidine falſo, &c. Victorius lib. 23. Var. lect. c.* 10.

Nero nunquam cuiquam officium delegauit, niſi hæc adiiceret: ſcis quibus mihi eſt opus? &c. hoc agamus, ne quis quid habeat. Vox prædone, quam principe dignior. *Sueton. & Dion.*

Hiſpanis olim, vt ſcribit Philarchus, micrologia propria fuit: qui res vel minimas plurimi faciebant, & auaritiæ ſtudio ſemel tantum die cibum capiunt. Sunt, inquit, & hydropotæ, & in tam auido ingenio, veſtibus tamen amiciuntur vel precioſiſſimis. *Thea. Zuing. fol.* 2390.

Veſpaſianus cum rapaciſſimum quemque promoueret, vt mox ditatos condemnaret: vulgo dictus eſt: officiarios ſuos habere pro ſpongiis: quod veluti ſpongias & ſiccos madefaceret, & humentes exprimeret. Candidatis honores reiſque tam innoxiis quam nocentibus abſolutiones venditaſſe dicitur. *Suetonius & Dion.*

Pertinax, qui Commodo ſucceſſit, auaritiæ ſuſp[...] non caruit. nam & ſordide ſe geſſit in prouinciis [...] gendis: & cum paternum patrimonium perexiguum [...] factus eſt diues. *Cuſp.*

Phocas Imp. parricida auariſſimè tributa exegit. [...] cum ſuis aulicis ſecreta tractabat, qui magiſtratus [...] bant. *Cuſpin.*

Negotiatorum genus nihil habet ſacrum, propter [...] lucrum: cui ſe totos, ceu Deo conſecrarunt. Hoc pietatem [...] citiam, hoc honeſtum, hoc famam, hoc diuina pariter [...] mnia metiuntur: reliqua nugæ. *Eraſ. in Adag.*

Simonides iis, qui auaritiam ei obiiciebant, reſpo[...] luptatibus ob ſenectutem orbum, ab vna, ætatem [...] ſtuaria. *Plut.*

Numidij auaritiam deſcribit Horatius *l. 1. Serm.* [...]

Numidius quidam (non longa eſt fabula) diues [...]

Semiramis Carum regina, quæ Babylonem co[...] monumento, quod ſibi pararat, inſcripſit. Quiſquis [...] guerit, aperto monumento, quantum voluerit, capiat [...] tus ea ciuitate, titulo credens, ſaxum ingens, quo c[...] numentum, vix amolitus, nihil quidem inuenit pecun[...] altero ſaxi latere hoc inſcriptum reperit: Ni vir malus [...] nia inexplebilis, haudquaquam mortuorum locul[...] Quanquam hoc aptius inter ſtratagemata, ſiue inter [...] morandum erat.

Notatur Simonides Poeta, vt author Ælianus de [...] Is enim rogatus à quodam, vt encomium ei ſcriberet [...] loco muneris habiturum. Reſpondit, Duas ſe habere [...] gratiarum, alteram argenti: hanc cum aperiret [...] namque, illam vero vacuam ſolamque reperire. Idem [...] cur auarus eſſet, interrogatus, Quoniam, inquit, mal[...] linquere moriens, quam amicos viuens fruſtra rogare [...] rimorum inſidas amicitias.

Dum Brennus dux Gallorum Senonum obſideret [...] go quædam nomine Dæmonica ſolicitata ſpe Barbari [...] git, ſe Epheſum prodituram mercede monilium, [...] bant. Cuius facti fidem Brennus præſtitit, iubens om[...] congeri, ita vt viua vſque ſuppr[i]meretur.

Sergium Galbam, qui Domitio ſucceſſit Auguſto, [...] lieni non appetentem, iure tamen ætas plurimum ca[...] quidem pecuniæ parcus cum eſſet, publicæ etiam a[...] que enim aut ſæcula illa, dignitaſque ſenatoria, aut op[...] bæ patrimonium eam parcendi, ac conſeruandi dilige[...] rea ſella tantam è publico auaritiam patiebatur: *Fontan[...] ralitate.*

Didii Iuliani maximi & potentiſſimi viri ſordes [...] Porcellum Leporemve dono ad ſe miſſum in triduan[...] cœnas. Sæpe etiam, cum nulla religio, aut abſtinendi c[...] leguminibus oleribuſque ſolis contentus, cœnaret.

Quo vt non minus ſordidus, ſic fortaſſis magis ac[...] nax Auguſtus, qui inter priuatum, & Imperatorem ni[...] putauerat, dimidiatas lactucas, carduos etiam dimid[...] conuiuiis ſolitus: ac ſi quando ad amicos de cœna mitt[...] tum offulas, paucula poma. Atque vbi opipare mag[...] vellet, gallinaceos lumbos mitteret. Quid enim princ[...] quam, vt qui tam late imperet animum tam anguſtum [...] liſsimis rebus habeat?

Inter recentiora auaritiæ exempla, primo comm[...] Conſtantia, Conſtantini Maximi Auguſti filia, & G[...] qui Orientem regebat, coniunx. Quanquam autem [...] plerunque aut prodigalitas inſignis, aut tetra a[...] ſoleat: id tamen, quod ipſa patrauit, tam longe ab [...] diſceſsit, vt fidem vix non inueniat. Quis enim facile [...] ſit, vt credat tam ſublimis fortunæ fœminam iuſſiſſe [...] Alexandrinum, virum innocentem indicta cauſa [...] hilominus res ita fuit. Gemmato enim monili co[...] matij ſocru, generi mortem ei vendidit, quem in[...] bebat: quia vir probus ſtupri ab ea interpellatus, ta[...] ne abſtinuerat. Cuius rei quoties mentionem fieri co[...] facile diiudicabitur, quid potentius exiſtimari debeat: [...] Clematij ſocru libido, an Clematij honeſtas, aut rapa[...] auaritia.

Conſtans tertius Phocæ imperatoris, ex Conſtan[...] re maiore natu filio nepos, ex Græcia ad vrbem Rom[...] ctus, omnibus ſacris profaniſque locis ſpoliatis, qu[...] in ea vrbe manſit, tantum ſtatuarum ac reliquorum [...] torum inde abſtulit, quantum antea ex magno [...] Barbari, qui vrbem Romam diripuerant, non ab[...] eoque acerbe populos imperio parentes, atque no[...] Siculos grauibus tributis preſsit, vt multi filios ven[...] tur. Adeo à primis principibus degenerauit, qui n[...] nare ſtudebant vrbem Romam, verum etiam [...] populo, atque inſuper pecuniam large præbebant, [...] donationibus quærens, quod in rapiendo Conſtans [...] fuerat: Cæterum cum in Sicilia à militibus ſuis [...] ſet: Saraceni, qui per id tempus in Sicilia Panorm[...]

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

[illegible] Aphricam omnes. Conſtantinis rapinas deuexerunt. [illegible] quod plerunque auaris ſolet, vt opum, quas rapi- [illegible], hi poſſeſſores fiant, quos minime arbitrabantur: [illegible] auarumque infamia ac crimen maneat, cum alii [illegible] iudicio, rapinarum commodo ac voluptate perfruan-

[illegible] immenſæ iunctam auuritiæ, qua Romani milites (vt [illegible] est) vſi ſunt, dum exenteratis Iudæis captiuis, deuora- [illegible] auri in inteſtinis perquirunt: exercuerunt etiam Baldui- [illegible] Hieroſolymorum regis milites in Turcas, quos deuicta [illegible] in eam vrbe ceperunt. In eis enim immenſa habendi cu- [illegible] cum vicit, qui iure in eo bello ſeruandus erat, [illegible] religionis titulo, & non plura habendi cupiditate Baldui-

[illegible] pro rei indignitate appellare poterimus id, quod [illegible] Caſtulonenſis rex, aduerſus Maomadam Granatæ regem [illegible] cum ad eum, opis petendæ gratia, aduerſus alios [illegible]. Omne enim aurum, quod ſecum attulerat, ra- [illegible] Petrus ademit: & cum palam iaculari cum ſuis iuſ- [illegible] fuit, qui eum manu ſua iaculo peteret. Hunc ne a- [illegible] crudelem, aut ignauum nuncupabimus? aut eo ſolo con- [illegible], quod infelix Maurus rex tunc coràm ei obiecit; [illegible], regem turpem nimis triumphum ducere de rege, qui [illegible] gratia in eius fidem ſe recepiſſet: violato natu- [illegible] atque omni humano more neglecto, ſpoliato atque oc-

[illegible] (Lycurgus ſcilicet) res mobiles diuidere, quo inæ- [illegible] omnem & excellentiam tolleret, quoniam intuebatur [illegible] ferre manifeſtam ablationem, alia vſus via è medio ſu- [illegible], id eſt, plus habendi cupiditatem. Nam vbi [illegible] nummum omnem aureum & argenteum irritum red- [illegible] ſolum vtendum imperauit. Fecitque vt ex vaſto [illegible] magnitudine valeret parum, ita vt minarum inſtar, & [illegible] penu indigeret, iumentiſque ad agendum. Hoc au- [illegible], plurima iniuriarum genera è Lacedæmone ſunt eie- [illegible] enim aut furari voluiſſet, aut corrumpere muneribus, [illegible] priuare & rapere, quod neque occultare poterat, ne- [illegible] voluntate poſſidere, neque etiam vtiliter incidere. [illegible], vt fertur, igniti ferri aciem extinguens, abſtulit ad a- [illegible] vſum & vim, quoniam infirmum & inutile reddere-

[illegible] vero regnante, influxit Spartam nummus primum: poſt [illegible] vero inſatiabilis cupiditas, diuitiarumq; deſiderium per [illegible] inceſſit atqui per Lyſandrum potius: qui, cum ipſe pe- [illegible] inſuperabilis, referſit patriam, & diuitiarum ſtudiis & [illegible] & aurum & argentum ex bello intulit & Lycurgi le- [illegible].

[illegible] in Timone, multis verbis eleganter auarorum depin- [illegible] ſed quia locus eſt prolixior, ſatis fuerit hic indicaſ-

[illegible] poſt immenſas profuſiones (deliciis etiam animum [illegible]) ad auaritiam atque rapinas conuerſus (id quod [illegible] quibus expendendi nullus eſt modus) teſtatores, vt [illegible] hæredem ſcriberent, cogebat, quos poſtea, ſi ſuperuixiſ- [illegible] tollebat. Ridendos ducens, quod condito teſtamen- [illegible]. Superante demum cupiditate atque auaritia [illegible] mariumque lupanar in palatio condidit, ac miſit, [illegible] curſitantes obuios, vt fructuoſum vectigal princi- [illegible] inuitarent. Coacta igitur ex eo vectigali ingenti pe- [illegible] in ea ſe nudum prouolueret, auri auiditatem explere [illegible]. O ingentem, inexplebilemque auaritiam, quæ in [illegible] tantum Principem excæcatum in eam vtilitatem ab- [illegible] deduxiſti, vt neque dedecus ſuum, neque imperii i- [illegible] agnoſceret, cum ſe veneficum atque lenonem præ- [illegible] quod nemo, ne obſcuro quidem loco ortus, quamuis ino- [illegible] vix, quin erubeſceret, in occulto agere poſſet. Tu ſan- [illegible] honorem, tu vitam, tu Deum auro parem, quibus [illegible] par eſſe poteſt, duxiſti. A quo ſi neceſſarium expen- [illegible] ademeris, nulla magis quam è ſaxo vtilitas ſentitur, [illegible] habendi inſatiabilis auiditas prouenit, & eius amittendi [illegible] timor, cui odium atque inuidia comes nunquam deſinit

[illegible] Imperator omnium auariſſimus alienæ mortis facul- [illegible] cupientibus facile pecunia permiſit, omniumque aliorum [illegible] impunitatem auro condonauit, palam litium capitali- [illegible] iudicia vendidit, haud ſecus, quam ſi publicis nun- [illegible] mandandæ merces eſſent.

[illegible] rex Tyri, Sichæum, ſororis ſuæ, Didonis nempe, ma- [illegible] eius potiretur auro, interfecit.

Galba antequam imperaret, Hiſpaniarum proconſulatum ſub [illegible] gerens, cum ei Tarraconenſis ciuitas dono coronam aureā [illegible] quam ponderis quindecim librarum dixerunt eſſe, ſtatim ad- [illegible] ſtatera pondus inſpicit: & cum inueniſſet tribus libris minus [illegible] dictum fuerat, pondus eſſe: munere tanquam deberetur, in [illegible] nem conuerſo, poſtpoſito pudore à Tarraconenſibus tres [illegible], quæ coronæ deerant, exegit.

Aurum inexplebiliter ac ſcelerate nimis ſitire ſe oſtendit Romanus exercitus, cum Hieroſolymas Titus obſideret. Iudæos enim, qui ab vrbe fame compulſi profugiebant, deuorata aurea moneta, vt ita eam ab hoſte incolumem ſeruarent, medios ferro diuidebant, vt in inteſtinis aurum, quod deuorauerant, inquirerent. Cum puſillam moram, qua ventrem exonerantes inter ſtercora aurum effunderent, præ nimia cupiditate ferre non poſſent: biduo enim duo Iudæorum millia per hunc modum milites interemerunt: pluresque occidiſſent, niſi Titus graui propoſita pœna eam rem interdixiſſet.

Argyraſpidæ poſt Magni Alexandri mortem ab Eumene Cardiano conducti, qui vnus Alexandri ſucceſſorum fuit, cum eo aduerſus Antigonum bellum gerebant, qui vt impedimenta recuperarent, paulo ante ab Antigono adempta, nulla fidei atq; honoris habita ratione, Eumenem captum Antigono prodiderunt: Sed vt pro perfidia atque auaritia parem gratiam, vt digni erant, acciperent, iterum ipſis impedimentis ſpoliati omnium egeni, niſi perfidiæ infamia remanſerunt. Atque in tanto Antigoni, cui eam operam nauauerant, atque eius militum odio, poſt id factum fuerunt, vt eorum nullus in patriam viuus redierit.

¶ HIEROGLYPHICA.

Sunt qui per *munus & brachia* hieroglyphice auaritiam deſignent, atque interpretamētum huiuſmodi ex carmine Theocritiano mutuentur: νενίκηται δ' ὑπὸ κερδέων, πᾶς ὑπὸ κόλπου χεῖρας ἔχων. Neque deſunt, qui manum tantum ſiniſtram digitis compreſſis pro tenacitate & auaritia pingant. Nam & coniectores læuam lucri, & augendæ rei ſignum ponunt: quippe quæ ad cuſtodiendum magis idonea ſit, vtpote ſegnior, & tenacitati accommodatior. *Pier. Val. lib.* 35. *p.* 335.

¶ EMBLEMATA.

Andreæ Alciati.

In auaros.

Emblema LXXXV.

Septitius populos inter ditiſſimus omnes.
Arua ſenex nullus quo magis ampla tenet:
Defraudans geniumque ſuum, menſasq; paratas,
Nil præter betas duraque rapa vorat.
Cui ſimilem dicam hunc, inopem quem copia reddit?
Anne aſino? ſic eſt: inſtar hic eius habet.
Namq; aſinus dorſo pretioſa obſonia geſtat,
Seq; rubo aut dura carice pauper alit.

Auaritia.

Emblema LXXXIV.

Heu miſer in mediis ſitiens ſtat Tantalus vndis,
Et poma eſuriens proxima habere nequit.
Nomine mutato de te id dicetur auare,
Qui quaſi non habeas, non frueris quod habes.

In auaros, vel quibus melior conditio ab extraneis offertur.

Emblema LXXXIX.

Delphini inſidens vada cærula ſulcat Arion.
Hocque aures mulcet, frenat & ora ſono.
Quam ſit auari hominis, non tam mens dira ferarum eſt:
Quique viris rapimur, piſcimus eripimur.

¶ APOLOGI.

Diues.

Cum eſſent diuiti cuidam filiæ duæ, deque his altera mortem obijſſet, conduxit ille mulieres quæ in funeris pompa deflerent mortuam, quas Latini præficas dixere. Quarum miſerabiles planctus conſpicata ſuperſtes ſoror: Quanta eſt hæc, inquit, infelicitas id facere poſſe alienas, vt tam vehementer plorent atque eiulent, cum id nos, quarum luctus eſt proprius, nequeamus? Cui mater, Deſine, inquit, mirari filia mea, tantopere iſtas mœrere: hoc enim pecunia accepta faciunt.

Fabula oſtendit inueniri quoſdam tam auaros, qui non vereantur quæſtui habere alienas calamitates. *Ioach. Cammer. lib. Fabul. p.*137.

Viator.

Itinere quidam longo fatigatus votum fecit, dimidium eius, quod reperiſſet, ſe Mercurio conſecraturum, cum autem incidiſſet in ſacculum, refertum palmis & amygdalis, illo ſublato fructus quidem comedit, nucleos autem palmarum & amygdalorum teſtas in aram impoſuit, quod ſe ſoluere votum diceret, atque inuenta cum Mercurio partiri, de quibus extima & intima illi offerret.

Caſtigantur hac fabula auari, qui etiam diuini numinis reſpectum poſtponunt cupiditatibus ſuis. *Ioachimus Camm. l. Fab. p.*100.

Inuidus.

Volens explorare ſenſus hominum Iupiter, miſit Apollinem in terras, qui voluntates humanas cognoſceret. Hic primum incidit in auarum vnum, & alterum inuidum. Quibus collocutus, copiam illis facit petendi quod vellent. Id enim quod vterque petiiſſet, ratum ſe habiturum, ſed ea lege, vt quod ſibi alter petiiſſet, alteri præſtaretur duplum. Nullo igitur pacto induci potuit auarus, quicquam ſibi vt peteret, at inuidus erui vnum oculum ſibi petiit, vt auarus ambo amitteret.

Deſcribitur hac Fabula avaritiæ & invidiæ peſsimum & teterrimum vitium, *Ioach. Cammer. Fab. p. 209.*

Cerui dimicantes & Vulpes.

Orta inter duos ceruos pugna iam eo vſque proceſſerat, vt ſauciis ſanguis in terram flueret. Viderat hoc Vulpecula, & cupida lingendi illius ſurrepit dimicantibus, & incautius auiditate ligurriendi ſubiens, à ceruis attrita conquaſſatis coſtis, ſemiuiua in ſanguine relinquitur.

Fabula docet, auaros quærendi infinito ſtudio vrgere ipſos exitium ſuum. *Ioah. Cammer. lib. Fabul. p.* 281.

Vide paulo poſt, tit. de Auro.

Audacia.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG.

AVDACIA, Græce τόλμα, ης, ἡ, & τολμηρὸς, οῦ, ὁ, audax dicitur: & eſt fiducia ſeu confidentia dicens motum iraſcibilis inæſtimatum, non excedere facultatem & eſt circa mala. Nam circa bona eſt ſpes. *e x B. Thom. 2. Sent. diſt. 26. q. 1. art.* 3.

Audax nonnullis ſapere videtur, quod originis Græcanicæ, αὐθάδην enim Græci vocant audacem & temerarium: αὐθαδείαν audaciam. Feſtus ab auide, id eſt, cupide agendi deflectit. Heb. Audacia *Bétac*, à verbo *Batac*, confiſus eſt, fiduciam habuit. In bonam & malam partem ſumitur. Audax autem quum ſuis viribus nitatur, Deo relicto, impie procedit. *Battukoth*, confidentiæ, ſecuritates. Iob. 12. 6.

¶ POETICAE SENTENTIAE.

Stat. 10. Theb.

Ille monet, ne frena animo permitte calenti
Da ſpatium, tenuemque moram: mala cuncta miniſtrat
Impetus: hoc oro munus concede parenti.

Idem 10. Theb.

Adde marem ſceleri; & metiri quod audes.

Ouid. 10. Met.

In audaces non eſt audacia tuta.

Virg. 6. Æn.

Tu ne cede malis, ſed contra audentior ito.

Tibullus 1. 2.

Audendum eſt, fortes adiuuat ipſa Venus.

Virg. 10. Æn.

Audentes fortuna iuuat.

Claud ad Probinum.

Fors iuuat audentes priſci ſententia vatis.

Ouid. 10. Met.

Audentes Deus ipſe iuuat.
Audebimus vltima, dixit.

Ex Comicis Græcis.

Εὔτολμος εἶναι κρίνε, τολμηρὸς δὲ μή.
Audens ita eſto ſit procul vt audacia.
Τὸ πολλὰ τολμᾷν πολλ' ἁμαρτάνειν ποιεῖ.
Audere multa, multa nos labifacit.
Ἔστιν τὸ τολμᾷν, ὦ φίλ' ἀνδρὸς οὐ σοφοῦ.
Audacia aliena ſapiente eſt à viro.
Προπέτεια πολλοῖς ἐστὶν αἰτία κακῶν.
Ex temeritate multa naſcuntur mala.

Phocylides.

Τόλμα κακῶν ὀλοή, μέγ' ὀφέλλει δ' ἐσθλὰ πονεῦντας. id eſt.
Audacia malorum pernicioſa, multum auget vero bona laborantes.

¶ PHILOSOPHICAE SENTENTIAE.

Qui nullum timet omnino periculum, ſed adit omnia: is audax exiſtit. *l. 2. Ethic. 2. Ariſt.*

Qui confidentia impulſus modum egreditur: audax appellatur. *l. 2. Ethic. c. 7.*

Audaces temeritate prouecti, ante cupiunt adire pericula, quam inſtant: cum adſunt, ea defugiunt. *l. 3. Ethnic. c. 7.*

Audacia nulli rei vulgari eſt vſui, nec niſi bello prodeſt. *lib. 2. de Republ. c. 7.*

Qui nimis confiditiis rebus quæ terrorem afferunt: audax nominatur. *Ethic. l. 3. c. 7.*

Duo ſunt quæ victoriã pariunt: aduerſus hoſtes quidem, audacia: aduerſus amicos vero, turpis infamiæ timor. *Plat. 1. Dial. de Leg.*

Fortes enim non modo fortuna adiuuat, vt eſt in veteri prouerbio, ſed multo magis ratio. *Cic. Tuſc. 2.*

Periculoſa eſt audacia, ſi vires non ſuppetant ſpiritibus. *Eraſm. in apopht.*

Expenſio periculi reuocat hominem ab audacia. *Idem.*

Aſſiduitate nimia facilitas magis quam facultas, nec fiducia, ſed temeritas paratur. *Idem.*

Bona eſt timiditas, quæ deterret à turpibus, & reddit hominem circumſpectum. *Idem.*

Audacia principium actionis eſt: fortuna vero dominatur fini. *Democritus.*

¶ APOPHTHEGMATA.

Chilo dicere ſolebat, Non eſſe tentanda quæ
Quædam honeſta ſunt ac magnifica: ſed mag
tentantur: ſi nequeas perficere. Atque hæc eſt
conſultoris, deſpicere non ſolum quid per ſe opt
pro temporum ratione poſſit obtineri.

Iſocrates inter amicos dicere ſolitus eſt, ſe quidem
minis: cæterum qui ipſum docuiſſet audaciam,
rum decem millia. Nam animi timiditas redde
dicendum inutilem. *Eraſm Roter. l.* 8. *apopht.*

Epaminondas, imminente aduerſus Lacedæm
ſella, in qua ſedebat, ſuccubuiſſet, videretque m
exturbatos: Imo, inquit, ſedere prohibemur, m
reſtituit. *Plut.*

Leonidas obiurgatus à quodam, quod paucis
cum multis pugnare tentaret: audacter reſpondit
ſtat victoria, non tota ſufficeret Græcia: ſi in audacia
rus ſufficit. *Plut. in Lacon.*

Archidamus, conſpiciens filium ſuum cum Ath
niliter ac temere congredientem: Aut viribus, in
mis adime: docens, periculoſam eſſe audaciam, ſi
tant ſpiritibus. *Plut. in Lacon. Stob. ſerm. 51. Bruſ. lib*
te, 43.

Agis Archidami F. audiens quoſdam abho
multitudine, ait, non percontandum eſſe quot ſin
ſint, vt audacter aggrediamur. *Plut in Lacon.*

Idem quum apud Mantineam pugnare cum h
longe ſuperioribus prohiberetur: Fortiter pugna
cum multis enim pugnare neceſſe eſt, qui multorum
cupit. *Bruſ. l. 7. c. 2.*

Idem interrogatus quot haberet milites: Quot
ad fugandos hoſtes. *Plut. in Lacon.*

Ageſilaus, ad Macedonum regem nuncios mi
rogans, vtrum per hoſtium ſolum irent, an amic
reſpondiſſet, ſe conſulturum: Fiat, inquit, igitur
tamen interim iter faciemus. Rex admiratus hom
bique metuens, ſatius eſſe cenſuit, illum vt amicum
in Lacon. apophth.

Idem admonitus à ſuis, ne cum Thebanis, qui
bant, manus confereret: reſpondit. Qui multis vu
debet multorum timere congreſſum *Plut.*

Pædaretus: quum à quopiam audiret, magnum
ercitum, audaciſſime reſpondit: Eo maior erit & gl
victoria. *Plut. in Lacon.*

Cleomenes. Pirata quidam populabundus diſcu
Lacedæmoniorum. Is vt captus eſt, rogatus cur id
niam inquit, deerat mihi commeatus, quẽ militibus
eos veni, qui & habebant, nec ſponte dabant, vi eri
Cleomenes: Compendioſa, inquit, malitia. Deteſta
farium ſcelus, probauit tamen orationis expedit
Plut. in Lacon. apophth.

Epaminondas, Alexander Pheræus, hoſtis Theba
nientibus à quibus in amicitiam ſocietatemque a
liceri ſe quum dixiſſet, eis carnes, quæ mina prius ve
miobolo præbiturum, audiente Epaminonda, At no
banis liberaliores erimus, quippe qui ligna ad has ca
das gratis exhibebimus, eorum enim agrum exſcin
1. *cap. 6. ex Plut.*

Xenocrates. Lycurgus Rhetor forte fortuna obuiam
crati, qui à Telone obtorto collo in carcerem duceb
ens fuſtem impegit in caput Telonæ, Xenocratem
& Telonem in carcerem coniecit. Quod Lycurgi fa
omnibus probaretur, Xenocrates poſt aliquot dies
Lycurgi filio: Retuli, inquit, gratiam patri tuo, qui ob
cinus merito ab omnibus laudatur. *Eraſm.*

Aratus laudante quopiam virum deſperatum & au
circo in bellis eximium: Differre dixit magni facere
tam nihili facere, *Stob. ſerm.* 51.

Alexander audiens Darium, inuictiſſimum Perſa
multas parare militum myriades: reſpondit, Vnus
multas timet oues. *Anton. in Meliſſa ſerm.* 37. *part.*
ſerm. 71.

Iulius Cæſ. facinora, quæ & periculo obnoxia ſunt,
renda eſſe dicebat: de his non conſultandum, quod ad
da plurimum habeat momenti celeritas: expenſio vero
uocat hominum audaciam. *Plut.*

SIMILITVDINES.

Chryſoſt. inquiras, quanta potes diligentia, ſolarium
nem: non ſanè poteris: neq; indignaris, neque tuam
mo imbecillitatem. Quid igitur in maioribus tam au
rarius; *Hom. 6. in Ioan.*

Laurentij Iuſtiniani Patriarchæ, ſicut in rebus ſec
dacia fortitudinem: Sic in rebus cœleſtibus audacia
parit, ac timor fortitudinem gignit, vinculaque